

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं
—

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता पद पाठः
(वाक्य सहित)

षष्ठकाण्डे प्रथमः प्रश्नः

Notes:

1. Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
2. Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in

---

Contents

6 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे षष्ठं काण्डं	3
--	----------

6.1 षष्ठकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं.....	3
--	----------

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

6 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे षष्ठं काण्डं

6.1 षष्ठकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

6.1.1.1

प्राचीनव॑ञ्शं करोति॑ दे॒वमनु॑ष्या दि॒शो व्य॑भजन्त प्राचीं॑ दे॒वा
दि॒क्षिणा॑ पि॒तरः॑ प्र॒तीचीं॑ मनु॑ष्या उदी॑चीञ् रु॒द्रा यत् प्रा॒चीनव॑ञ्शं
करोति॑ दे॒वलोक॑मे॒व तद्-यज॑मान उपा॑वर्तते परि॑ श्रयत्यन्तर्हि॑तो
हि दे॒वलोक॑ो मनु॑ष्यलो॒का-न्नास्मा॑ल्लो॒कात् स्वे॑तव्यमि॒वेत्याहुः॑ को
हि तद्-वे॑द यद्-यमु॑ष्मिन् लो॒केऽस्ति॑ वा न वे॑ति दि॒क्ष्वती॑
का॒शान् करो॑ – [ ] 1

6.1.1.1 - Padam

प्राचीनव॑श्मिति॑ प्राचीन॑ – व॑श्मम् । करोति॑ । दे॒वमनु॑ष्या इति॑
दे॒व – मनु॑ष्याः । दि॒शः । वी॒ति । अ॒भज॑न्त । प्राची॑म् । दे॒वाः ।
दक्षि॑णा । पि॒तरः । प्र॒तीची॑म् । मनु॑ष्याः । उ॒दीची॑म् । रु॒द्राः । यत् ।
प्राचीनव॑श्मिति॑ प्राचीन॑ – व॑श्मम् । करोति॑ । दे॒वलोक॑मिति॑
दे॒व-लोक॑म् । ए॒व । तत् । यज॑मानः । उ॒पाव॑र्तत इत्यु॒प – आ॑वर्तते ।
परी॑ति । श्रय॑ति । अ॒न्तर्हि॑त इत्यन्तः – हि॒तः । हि । दे॒वलोक॑ इति॑
दे॒व – लोकः॑ । मनु॑ष्यलो॒कादि॑ति मनु॑ष्य – लो॒कात् । न । अ॒स्मात् ।
लो॒कात् । स्व॑ेतव्यमिति॑ सु – ए॒तव्य॑म् । इ॒व । इति॑ । आ॒हुः । कः ।
हि । तत् । वे॒द । यदि॑ । अ॒मुष्मि॑न् । लो॒के । अ॒स्ति । वा । न । वा ।
इति॑ । दि॒क्षु । अ॒तीका॑शान् । करोति॑ । 1 (50)

6.1.1.2

–त्यु॒भयो॑र्लो॒कयो॑ – र॒भिजि॑त्यै के॒शश्म॑श्रु व॑पते न॒खानि॑ नि कृ॑न्तते
मृ॒ता वा ए॒षा त्व॑गमे॒ध्या यत् के॒शश्म॑श्रु मृ॒तामे॒व त्व॑चम–मे॒ध्याम॑प॒हत्य॑
य॒ज्ञियो॑ भू॒त्वा मे॒धमु॑पैत्यङ्गि॑रसः सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्तोऽप्सु

दी॒क्षा॒त॒प॒सी॒ प्रा॒वे॒श॒य॒न्ना॒प्सु॒ स्ना॒ति॒ सा॒क्षा॒दे॒व दी॒क्षा॒त॒प॒सी॒ अ॒व
रु॒न्धे॒ ती॒र्थे॒ स्ना॒ति॒ ती॒र्थे॒ हि॒ ते॒ तां॒ प्रा॒वे॒श॒य॒न् ती॒र्थे॒ स्ना॒ति॒- [ ] 2

6.1.1.2 - Padam

उ॒भ॒योः॑ । लो॒क॒योः॑ । अ॒भि॒जि॒त्या॒ इ॒त्य॒भि॒ - जि॒त्यै॑ । के॒श॒श्म॒श्रु॒ति॑
के॒श॒-श्म॒श्रु॒ । व॒प॒ते॒ । न॒खा॒नि॒ । नी॒ति॒ । कृ॒न्त॒ते॒ । मृ॒ता॒ । वै॒ । ए॒षा॒ ।
त्वक् । अ॒मे॒ध्या॒ । यत् । के॒श॒श्म॒श्रु॒ति॑ के॒श॒ - श्म॒श्रु॒ । मृ॒ता॒म् ।
ए॒व । त्व॒च॒म् । अ॒मे॒ध्या॒म् । अ॒प॒ह॒त्यै॒त्य॒प॒ - ह॒त्य॒ । य॒ज्ञि॒यः॑ । भू॒त्वा॒ ।
मे॒ध॒म् । उ॒पे॒ति॑ । ए॒ति॒ । अ॒ङ्गि॒र॒सः॑ । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॑ सु॒वः॑ - ग॒म् ।
लो॒क॒म् । य॒न्तः॑ । अ॒प्सि॒स्व॒त्य॒प्-सु॑ । दी॒क्षा॒त॒प॒सी॒ इति॑ दी॒क्षा॒-त॒प॒सी॑ ।
प्रे॒ति॑ । अ॒वे॒श॒य॒न् । अ॒प्सि॒स्व॒त्य॒प्-सु॑ । स्ना॒ति॒ । सा॒क्षा॒दि॒ति॑
स॒ - अ॒क्षा॒त् । ए॒व । दी॒क्षा॒त॒प॒सी॒ इति॑ दी॒क्षा॒ - त॒प॒सी॑ । अ॒वे॒ति॑ ।
रु॒न्धे॒ । ती॒र्थे॒ । स्ना॒ति॒ । ती॒र्थे॒ । हि॒ । ते॒ । ता॒म् । प्रे॒ति॑ । अ॒वे॒श॒य॒न् ।
ती॒र्थे॒ । स्ना॒ति॒ । 2 (50)

6.1.1.3

ती॒र्थमे॒व स॒मा॒ना॒नां॑ भव॒त्यपो॑ऽऽ॒नात्यन्तर॑त ए॒व मे॒ध्यो भव॑ति वा॒स॒सा
दी॒क्षय॑ति सौ॒म्यं वै क्षौ॑मं दे॒वत॑या सोम॒मेष॑ दे॒वता॑मु॒पैति॑ यो दी॒क्षते॑
सोम॑स्य त॒नूर॑सि त॒नुवं॑ मे पा॒हीत्या॑ह स्वा॒मे॒व दे॒वता॑मु॒पैत्यथो॑
आ॒शि॒षमे॒वैता॑मा शा॒स्ते ऽग्ने॑स्तूषा॒धानं॑ वा॒योर्वा॒तपा॑नं पि॒तृणां॑
नी॒विरो॑ष॒धीनां॑ प्र॒घात॑- [ ] 3

6.1.1.3 - Padam

ती॒र्थम् । ए॒व । स॒मा॒ना॒नाम् । भव॑ति । अ॒पः । अ॒श्ना॒ति । अ॒न्तर॑तः ।
ए॒व । मे॒ध्यः । भव॑ति । वा॒स॒सा । दी॒क्षय॑ति । सौ॒म्यम् । वै । क्षौ॑मम् ।
दे॒वत॑या । सोम॑म् । ए॒षः । दे॒वता॑म् । उ॒पेति॑ । ए॒ति । यः । दी॒क्षते॑ ।
सोम॑स्य । त॒नूः । अ॒सि । त॒नुव॑म् । मे । पा॒हि । इति॑ । आ॒ह ।
स्वा॒म् । ए॒व । दे॒वता॑म् । उ॒पेति॑ । ए॒ति । अथो॑ इति॑ ।
आ॒शि॒षमि॒त्या - शि॒षम् । ए॒व । ए॒ताम् । ए॒ति । शा॒स्ते । अ॒ग्नेः ।
तूषा॑धा॒नमि॒ति तूष॑ - आ॒धा॒नम् । वा॒योः । वा॒तपा॑नमि॒ति वा॒त-पा॑नम् ।
पि॒तृणा॑म् । नी॒विः । ओ॒ष॒धीना॑म् । प्र॒घात॑ इति॑ प्र - घा॒तः । 3 (50)

6.1.1.4

आ॒दि॒त्यानां॑ प्रा॒चीन॑तानो विश्वे॑षां दे॒वाना॑मोतु नक्ष॑त्राणा-
मती॑काशास्तद्वा ए॒तत् सर्व॑ दे॒वत्यं॑ यद्-वासो॑ यद्-वास॑सा दीक्ष॑यति
सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भि-दीक्ष॑यति ब॒हिः प्रा॑णो वै म॒नुष्य॑स्त-स्या॑शनं
प्रा॑णो-ऽश्ना॑ति स॒प्राण॑ ए॒व दी॑क्षत आ॒शितो॑ भव॑ति या॒वाने॑वास्य
प्रा॑णस्तेन॑ सह मे॒धमु॑पैति घृ॒तं दे॒वानां॑ मस्तु॑ पि॒तॄणां॑ निष्प॑क्वं
म॒नुष्या॑णां तद्वा- [ ] 4

6.1.1.4 - Padam

आ॒दि॒त्याना॑म् । प्रा॒चीन॑तान इति प्राचीन - तानः । विश्वे॑षाम् ।
दे॒वाना॑म् । ओतुः । नक्ष॑त्राणाम् । अती॑काशाः । तत् । वै । ए॒तत् ।
सर्व॑दे॒वत्य॑मिति सर्व - दे॒वत्य॑म् । यत् । वासः । यत् । वास॑सा ।
दीक्ष॑यति । सर्वा॑भिः । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वता॑भिः । दीक्ष॑यति ।
ब॒हिः प्रा॑ण इति ब॒हिः - प्रा॑णः । वै । म॒नुष्यः । तस्य॑ । अ॒शन॑म् ।
प्रा॑ण इति प्र - अ॒नः । अ॒श्ना॑ति । स॒प्राण॑ इति स - प्रा॑णः । ए॒व ।
दीक्ष॑ते । आ॒शितः । भव॑ति । या॒वान् । ए॒व । अ॒स्य ।

प्रा॒ण इति॑ प्र –अ॒नः । ते॒न । स॒ह । मे॒धम् । उ॒पेति॑ । ए॒ति । घृ॒तम् ।
 दे॒वाना॑म् । म॒स्तु । पि॒तृणा॑म् । नि॒ष्प॒क्वमि॒ति निः – प॒क्वम् ।
 म॒नु॒ष्या॑णा॒म् । तत् । वै । 4 (50)

6.1.1.5

ए॒तत् । स॒र्वदे॒वत्यं॑ य॒न्नव॑नी॒तं य॒न्नव॑नी॒तेना॒भ्यङ्गे॑ सर्वा॑ ए॒व दे॒वताः॑
 प्री॒णाति॑ प्र॒च्युतो॑ वा ए॒षोऽस्मा॑ल्लो॒काद॑गतो दे॒वलोकं॑ यो दी॒क्षितो॑
 ऽन्त॑रे॒व न॑वनी॒तं तस्मा॑-न्नव॑नी॒तेना॒भ्यङ्गे॑ ऽनु॒लोमं॑ य॒जुषा॑ व्यावृ॒त्या
 इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑हन् तस्य॑ क॒नी॒निका॑ प॒राऽप॑तत् तदा॒ञ्जन॑म-भ॒वद्य॑दाङ्गे
 चक्षु॑रे॒व भ्रात॑र्यस्य॒ वृङ्गे॑ दक्षि॒णं पू॒र्वमा॑ङ्गे – [ ] 5

6.1.1.5 - Padam

ए॒तत् । स॒र्वदे॒वत्यमि॑ति॒ सर्व – दे॒वत्य॑म् । यत् । न॑वनी॒तमि॑ति
 न॑व – नी॒तम् । यत् । न॑वनी॒तेने॒ति न॑व – नी॒तेन॑ । अ॒भ्यङ्ग
 इ॒त्यभि – अ॒ङ्गे । सर्वाः॑ । ए॒व । दे॒वताः॑ । प्री॒णाति॑ । प्र॒च्युत॑ इति
 प्र – च्यु॒तः । वै । ए॒षः । अ॒स्मात् । लो॒कात् । अ॒गतः॑ ।
 दे॒वलोक॑मि॒ति दे॒व – लो॒कम् । यः । दी॒क्षितः॑ । अ॒न्तरा॑ । इ॒व ।

न॒वनी॑तमि॒ति न॒व – नी॒तम् । तस्मा॑त् । न॒वनी॑तेनेति न॒व – नी॒तेन॑ ।
 अ॒भीति॑ । अ॒ङ्गे । अ॒नुलो॑ममि॒त्यनु॑ – लो॒मम् । यजु॑षा । व्यावृ॑त्त्या
 इति॑ वि – आ॒वृत्त्यै॑ । इन्द्रः॑ । वृ॒त्रम् । अ॒हन् । तस्य॑ । क॒नीनि॑का ।
 प॒रेति॑ । अ॒पत॑त् । तत् । आ॒ञ्जन॑मि॒त्या-अ॒ञ्जन॑म् । अ॒भव॑त् । यत् ।
 आ॒ङ्ग इ॒त्या – अ॒ङ्गे । चक्षुः॑ । ए॒व । भ्रातृ॑व्यस्य । वृ॒ङ्गे । दक्षि॑णम् ।
 पूर्॒वम् । ए॒ति । अ॒ङ्गे । 5 (50)

6.1.1.6

स॒व्यꣳ हि॑ पूर्॒वं म॒नुष्या॑ आ॒ञ्जते॑ न नि॒ धाव॑ते नी॒व हि॑ म॒नुष्या॑
 धा॒वन्ते॑ प॒ञ्च कृ॒त्व आ॒ङ्गे प॒ञ्चाक्ष॑रा पङ्क्तिः॑ पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव
 रुन्धे॑ परि॒मित॑माङ्गे ऽप॒रि॒मितꣳ हि॑ म॒नुष्या॑ आ॒ञ्जते॑ स॒तूल॑याऽङ्गे-
 ऽप॒तूल॑या हि॑ म॒नुष्या॑ आ॒ञ्जते॑ व्यावृ॑त्त्यै य॒दप॑तूलयाञ्जी॒त वज्र॑ इ॒व
 स्या॒थ् स॒तूल॑याऽङ्गे मि॒त्रत्वा॒ये- [ ] 6

6.1.1.6 - Padam

स॒व्यम् । हि॑ । पूर्॒वम् । म॒नुष्याः॑ । आ॒ञ्जत॑ इ॒त्या – अ॒ञ्जते॑ । न ।
 नी॒ति । धा॒वते॑ । नी॒ति । इ॒व । हि॑ । म॒नुष्याः॑ । धा॒वन्ते॑ । प॒ञ्च ।

कृ॒त्वः । ए॒ति । अ॒ङ्के । पञ्चा॑क्ष॒रेति॑ पञ्च॑-अक्ष॒रा । पङ्क्तिः॑ । पाङ्क्तः॑ ।
य॒ज्ञः । य॒ज्ञम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । परि॑मित॒मिति॑ परि॑ - मि॒तम् ।
ए॒ति । अ॒ङ्के । अ॒परि॑मित॒मित्य॑परि॑ - मि॒तम् । हि । म॒नुष्याः॑ ।
आञ्ज॑त इ॒त्या - अञ्ज॑ते । स॒तूल॑येति॒ स-तूल॑या । ए॒ति । आ॒ङ्के ।
अ॒प॒तूल॑येत्य॒प-तूल॑या । हि । म॒नुष्याः॑ । आञ्ज॑त इ॒त्या - अञ्ज॑ते ।
व्या॒वृ॒त्त्या इति॑ वि - आ॒वृ॒त्त्यै । यत् । अ॒प॒तूल॑येत्य॒प - तूल॑या ।
आञ्जी॑ते॒त्या - अञ्जी॑त । व॒ज्रः । इ॒व । स्या॑त् । स॒तूल॑येति॒
स - तूल॑या । ए॒ति । अ॒ङ्के । मि॒त्र॒त्वायेति॑ मि॒त्र - त्वा॑य । 6 (50)

6.1.1.7

-न्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्त्सोऽ(१)पोऽ(१)भ्य॑म्रिय॒त ता॒सां य॑न्मे॒ध्यं य॑ज्ञि॒यञ्
स॒दे॒वमा॑सीत् तद॒पोद॑क्राम॒त् ते द॒र्भा अ॑भवन् यद्द॒र्भपु॑ञ्जी॒लैः प॑वयति
या ए॒व मे॒ध्या य॑ज्ञि॒याः स॒दे॒वा आ॑प॒स्ताभि॑रे॒वैनं॑ पवयति द्वा॒भ्यां
प॑वयत्य-हो॒रात्रा॑भ्यामे॒वैनं॑ पवयति त्रि॒भिः प॑वयति त्रय॒ इमे॑ लो॒का
ए॒भिरे॒वैनं॑ लो॒कैः प॑वयति पञ्च॒भिः - [ ] 7

6.1.1.7 - Padam

इन्द्रः । वृत्रम् । अहन् । सः । अपः । अभीति । अम्रियत् । तासाम् ।
यत् । मेध्यम् । यज्ञियम् । सदेवमिति स – देवम् । आसीत् । तत् ।
अप । उदिति । अक्रामत् । ते । दर्भाः । अभवन् । यत् ।
दर्भपुञ्जीलैरिति दर्भ – पुञ्जीलैः । पवयति । याः । एव । मेध्याः ।
यज्ञियाः । सदेवा इति स – देवाः । आपः । ताभिः । एव । एनम् ।
पवयति । द्वाभ्याम् । पवयति । अहोरात्राभ्यामित्यहः-रात्राभ्याम् । एव ।
एनम् । पवयति । त्रिभिरिति त्रि – भिः । पवयति । त्रयः । इमे ।
लोकाः । एभिः । एव । एनम् । लोकैः । पवयति ।
पञ्चभिरिति पञ्च-भिः । 7 (50)

6.1.1.8

पवयति पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ यज्ञो यज्ञायैवैनं पवयति षड्भिः
पवयति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं पवयति सप्तभिः पवयति सप्त
छन्दांसि छन्दोभिरेवैनं पवयति नवभिः पवयति नव वै पुरुषे प्राणाः
सप्राणमेवैनं पवयत्येकविंशत्या पवयति दश हस्त्या अङ्गुलयो दश

पद्या॑ आ॒त्मैक॑वि॒ंशो॑ या॒वाने॑व पु॒रुष॑स्तमपरि॒वर्ग॑- [ ] 8

6.1.1.8 - Padam

पव॑यति । पञ्चा॑क्षरेति पञ्च॑ - अक्ष॑रा । पङ्क्तिः॑ । पाङ्क्तः॑ । यज्ञः॑ ।
यज्ञा॑य । ए॒व । ए॒नम् । पव॑यति । षड्भि॑रिति षट् - भिः॑ । पव॑यति ।
षट् । वै । ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तुभि॑रित्यृ॒तु - भिः॑ । ए॒व । ए॒नम् । पव॑यति ।
सप्त॑भिरिति सप्त॑ - भिः॑ । पव॑यति । सप्त॑ । छन्दा॑ंसि ।
छन्दो॑भिरिति छन्दः॑ - भिः॑ । ए॒व । ए॒नम् । पव॑यति । नव॑भिरिति
नव॑-भिः॑ । पव॑यति । नव॑ । वै । पु॒रुषे॑ । प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः ।
सप्रा॑णमिति स-प्रा॒णम् । ए॒व । ए॒नम् । पव॑यति । एक॑वि॒ंशत्ये॑त्येक॑-
वि॒ंशत्या॑ । पव॑यति । दश॑ । हस्त्याः॑ । अङ्गु॑लयः । दश॑ । पद्याः॑ ।
आ॒त्मा । एक॑वि॒ंश इत्ये॑क - वि॒ंशः॑ । या॒वान् । ए॒व । पु॒रुषः॑ ।
तम् । अ॒परि॒वर्ग॑मित्यपरि॒-वर्ग॑म् । 8 (50)

6.1.1.9

पव॑यति चि॒त्पति॑स्त्वा पु॒नात्वि॑त्याह॒ मनो॑ वै चि॒त्पति॑र्मन॒सैवैनं॑
पव॑यति वा॒क्पति॑स्त्वा पु॒नात्वि॑त्याह॒ वाचै॑वैनं॑ पव॑यति दे॒वस्त्वा स॒विता॑

पु॒ना॒त्वि॒त्या॒ह॒ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त॒ ए॒वैनं॑ प॒व॒य॒ति॒ तस्य॑ ते प॒वि॒त्र॒प॒ते॒ प॒वि॒त्रे॒ण॒
यस्मै॑ कं पु॒ने॒ तच्छ॑के॒य॒मि॒त्या॒-हाऽऽ*शि॒ष॒मे॒वैता॒मा॒ शा॒स्ते॒ । 9

6.1.1.9 - Padam

प॒व॒य॒ति॒ । चि॒त्प॒ति॒रि॒ति॒ चि॒त् - प॒तिः॑ । त्वा । पु॒ना॒तु॒ । इति॑ । आ॒ह॒ ।
म॒नः॑ । वै । चि॒त्प॒ति॒रि॒ति॒ चि॒त् - प॒तिः॑ । म॒न॒सा॒ । ए॒व॒ । ए॒न॒म् ।
प॒व॒य॒ति॒ । वा॒क्प॒ति॒रि॒ति॒ वा॒क् - प॒तिः॑ । त्वा । पु॒ना॒तु॒ । इति॑ । आ॒ह॒ ।
वा॒चा॒ । ए॒व॒ । ए॒न॒म् । प॒व॒य॒ति॒ । दे॒वः॑ । त्वा । स॒वि॒ता॒ । पु॒ना॒तु॒ ।
इति॑ । आ॒ह॒ । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त॒ इति॑ स॒वि॒तृ॒ - प्र॒सू॒तः॑ । ए॒व॒ । ए॒न॒म् ।
प॒व॒य॒ति॒ । तस्य॑ । ते॒ । प॒वि॒त्र॒प॒त॒ इति॑ प॒वि॒त्र॒ - प॒ते॒ । प॒वि॒त्रे॒ण॒ ।
यस्मै॑ । क॒म् । पु॒ने॒ । तत् । श॒के॒य॒म् । इति॑ । आ॒ह॒ ।
आ॒शि॒ष॒मि॒त्या॑ - शि॒ष॒म् । ए॒व॒ । ए॒ता॒म् । ए॒ति॑ । शा॒स्ते॒ । 9 (48)

(अ॒ती॒का॒शा॒न् क॑रोत्य - वे॒श॒य॒न् ति॒र्थं स्ना॑ति - प्र॒घा॒तो -
म॒नु॒ष्या॒णां॑ तद्वा - आऽङ्गे - मि॒त्र॒त्वा॒य॑ - प॒ञ्च॒भि॑ - र॒प॒रि॒व॒र्ग -
म॒ष्टा॒च॒त्वा॒रि॒ञ्श॒च्च॑) (A1)

6.1.2.1

यावन्तो॑ वै दे॒वा य॒ज्ञाया॑पुन॒त त ए॒वाभ॑वन् य ए॒वं वि॒द्वान् य॒ज्ञाय॑
पुनी॑ते भवत्ये॒व ब॒हिः प॒वयि॑त्वाऽन्तः प्र पा॒दय॑ति म॒नुष्य॑लो॒क
ए॒वैनं॑ प॒वयि॑त्वा पू॒तं दे॒वल्लो॒कं प्र ण॑यत्यदी॒क्षित॑ ए॒कयाऽऽहु॑त्येत्या॒हुः
स्रु॒वेण॑ च॒तस्रो॑ जुहोति दी॒क्षित॑त्वाय स्रु॒चा पञ्च॑मीं पञ्चाक्ष॑रा प॒ङ्क्तिः
पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव रु॒न्ध आ॒कूत्यै॑ प्र॒युजे॑ऽग्नये – [ ] 10

6.1.2.1 - Padam

यावन्तः । वै । दे॒वाः । य॒ज्ञाय॑ । अ॒पुन॒त । ते । ए॒व । अ॒भ॒वन् । यः ।
ए॒वम् । वि॒द्वान् । य॒ज्ञाय॑ । पु॒नी॒ते । भ॒वति॑ । ए॒व । ब॒हिः । प॒वयि॑त्वा ।
अ॒न्तः । प्रेति॑ । पा॒दय॑ति । म॒नुष्य॑लो॒क इति॑ म॒नुष्य॑ – लो॒के । ए॒व ।
ए॒नम् । प॒वयि॑त्वा । पू॒तम् । दे॒वल्लो॒कमि॑ति दे॒व – लो॒कम् । प्रेति॑ ।
न॒यति॑ । अदी॒क्षितः॑ । ए॒कया॑ । आ॒हुत्ये॒त्या – हु॒त्या । इति॑ । आ॒हुः ।
स्रु॒वेण॑ । च॒तस्रः॑ । जुहोति॑ । दी॒क्षित॑त्वायेति दी॒क्षित॑-त्वाय । स्रु॒चा ।
पञ्च॑मीम् । पञ्चाक्ष॑रेति पञ्च – अक्ष॑रा । प॒ङ्क्तिः॑ । पाङ्क्तः॑ । य॒ज्ञः ।

य॒ज्ञम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । आ॒कू॒त्या इ॒त्या – कू॒त्यै ।

प्र॒युज॑ इति॑ प्र – यु॒जे । अ॒ग्नये॑ । 10 (50)

6.1.2.2

स्वा॒हेत्या॒हाऽऽकू॒त्या हि॑ पु॒रुषो॑ य॒ज्ञम॒भि प्र॒युङ्क्ते॑ य॒जेयेति॑ मे॒धायै॑
मन॑सेऽ॒ग्नये॑ स्वा॒हेत्या॒ह मे॒धया॑ हि॒ मन॑सा पु॒रुषो॑ य॒ज्ञम॒भिगच्छ॑ति
सर॑स्व॒त्यै पू॒ष्णोऽ॒ग्नये॑ स्वा॒हेत्या॒ह वा॒ग्वै सर॑स्व॒ती पृ॒थि॒वी पू॒षा वा॒चैव
पृ॒थि॒व्या य॒ज्ञं प्र॒युङ्क्त॑ आ॒पो दे॒वी-र्बृ॒हती-र्वि॒श्वशं॑भुव॒ इत्या॒ह या॒ वै

व॒र्ष्या॒स्ता- [ ] 11

6.1.2.2 - Padam

स्वा॒हा । इति॑ । आ॒ह । आ॒कू॒त्येत्या॑ – कू॒त्या । हि॑ । पु॒रुषः॑ । य॒ज्ञम् ।
अ॒भीति॑ । प्र॒युङ्क्त॑ इति॑ प्र-यु॒ङ्क्ते । य॒जेय॑ । इति॑ । मे॒धायै॑ । मन॑से ।
अ॒ग्नये॑ । स्वा॒हा । इति॑ । आ॒ह । मे॒धया॑ । हि॑ । मन॑सा । पु॒रुषः॑ ।
य॒ज्ञम् । अ॒भिगच्छ॑तीत्य॒भि – गच्छ॑ति । सर॑स्व॒त्यै । पू॒ष्णो । अ॒ग्नये॑ ।
स्वा॒हा । इति॑ । आ॒ह । वाक् । वै । सर॑स्व॒ती । पृ॒थि॒वी । पू॒षा ।
वा॒चा । ए॒व । पृ॒थि॒व्या । य॒ज्ञम् । प्रेति॑ । यु॒ङ्क्ते । आ॒पः । दे॒वीः ।

बृ॒हतीः । वि॒श्वशं॑भुव इति वि॒श्व-शं॑भुवः । इति । आ॒ह । याः । वै ।
व॒र्ष्याः । ताः । 11 (50)

6.1.2.3

आपो दे॒वी-बृ॒हती-वि॒श्वशं॑भुवो यदे॒तद्-य॒जुर्न ब्रू॒याद्-दि॒व्या
आपोऽशान्ता इ॒मं लो॒कमा गच्छे॑युरापो दे॒वी-बृ॒हती-वि॒श्वशं॑भुव
इत्याहास्मा ए॒वैना लो॒काय॑ शमयति तस्माच्छान्ता इ॒मं लो॒कमा
गच्छ॑न्ति द्यावापृ॒थिवी इत्याह द्यावापृ॒थिव्योर्हि य॒ज्ञ उर्व॑न्तरि॒क्ष-
मित्याहान्तरि॒क्षे हि य॒ज्ञो बृ॒हस्प॑तिर्नो ह॒विषा वृ॒धात्वि- [ ] 12

6.1.2.3 - Padam

आपः । दे॒वीः । बृ॒हतीः । वि॒श्वशं॑भुव इति वि॒श्व - शं॑भुवः । यत् ।
एतत् । य॒जुः । न । ब्रू॒यात् । दि॒व्याः । आपः । अशान्ताः । इ॒मम् ।
लो॒कम् । एति । गच्छे॑युः । आपः । दे॒वीः । बृ॒हतीः । वि॒श्वशं॑भुव
इति वि॒श्व-शं॑भुवः । इति । आ॒ह । अ॒स्मै । ए॒व । ए॒नाः । लो॒काय॑ ।
शमयति । तस्मात् । शान्ताः । इ॒मम् । लो॒कम् । एति । गच्छ॑न्ति ।
द्यावापृ॒थिवी इति द्यावा - पृ॒थिवी । इति । आ॒ह ।

द्या॒वापृ॒थिव्यो॑रिति द्या॒वा-पृ॒थिव्योः॑ । हि । य॒ज्ञः । उ॒रु । अ॒न्तरि॑क्षम् ।
इति॑ । आ॒ह । अ॒न्तरि॑क्षे । हि । य॒ज्ञः । बृ॒हस्प॑तिः । नः । ह॒विषा॑ ।

वृ॒धातु॑ । 12 (50)

6.1.2.4

-त्या॒ह ब्र॒ह्म वै दे॒वानां॑ बृ॒हस्प॑ति-ब्र॒ह्मणै॑वा॒स्मै य॒ज्ञम॑व रु॒न्धे यद्-
ब्रू॒याद्-वि॒धेरि॑ति य॒ज्ञस्था॑णुमृच्छेद्-वृ॒धात्वित्या॑ह य॒ज्ञस्था॑णुमे॒व परि॑
वृ॒णक्ति॑ प्र॒जाप॑ति-र्य॒ज्ञम॑सृ॒जत॑ सोऽस्मा॑त् सृष्टः॑ प॒राङ्मै॑त् स प्र
य॒जुर॒व्लीना॑त् प्र साम॑ तमृ॒गुद॑यच्छद्-यदृ॒गुद॑यच्छत्
तदौ॑द्-ग्र॒हण॑स्यौ॑द्-ग्र॒हण॑त्व मृ॒चा- [ ] 13

6.1.2.4 - Padam

इति॑ । आ॒ह । ब्र॒ह्म । वै । दे॒वाना॑म् । बृ॒हस्प॑तिः । ब्र॒ह्मणा॑ । ए॒व ।
अ॒स्मै । य॒ज्ञम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । यत् । ब्रू॒यात् । वि॒धेः । इति॑ ।
य॒ज्ञस्था॑णुमिति य॒ज्ञ - स्था॑णुम् । ऋच्छे॑त् । वृ॒धातु॑ । इति॑ । आ॒ह ।
य॒ज्ञस्था॑णुमिति य॒ज्ञ - स्था॑णुम् । ए॒व । प॒रीति॑ । वृ॒णक्ति॑ ।
प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा - प॑तिः । य॒ज्ञम् । अ॒सृज॑त । सः । अ॒स्मात् ।

सृष्टः । पराङ् । ऐत् । सः । प्रेति । यजुः । अल्लीनात् । प्रेति ।
 साम । तम् । ऋक् । उदिति । अयच्छत् । यत् । ऋक् ।
 उदयच्छदित्युत् – अयच्छत् । तत् । औद्ग्रहणस्येत्यौत्-ग्रहणस्य ।
 औद्ग्रहणत्वमित्यौद्ग्रहण – त्वम् । ऋचा । 13 (50)

6.1.2.5

जुहोति यज्ञस्योद्यत्या अनुष्टुप्-छन्दसा-मुदयच्छदित्या-
 हुस्तस्मादनुष्टुभा जुहोति यज्ञस्योद्यत्यै द्वादश वाथ्सबन्धान्युदयच्छ-
 न्नित्याहु-स्तस्माद्- द्वादशभि-र्वाथ्सबन्धविदो दीक्षयन्ति सा वा
 एषर्गनुष्टुग्-वागनुष्टुग्-यदेतयर्चा दीक्षयति वाचैवैन- सर्वया दीक्षयति
 विश्वे देवस्य नेतुरित्याह सावित्र्येतेन मर्तो वृणीत सख्य- [ ] 14

6.1.2.5 - Padam

जुहोति । यज्ञस्य । उद्यत्या इत्युत् – यत्यै । अनुष्टुबित्यनु – स्तुप् ।
 छन्दसाम् । उदिति । अयच्छत् । इति । आहुः । तस्मात् ।
 अनुष्टुभेत्यनु – स्तुभा । जुहोति । यज्ञस्य । उद्यत्या इत्युत् – यत्यै ।
 द्वादश । वाथ्सबन्धानीति वाथ्स – बन्धानि । उदिति । अयच्छन् ।

इति॑ । आ॒हुः । तस्मा॑त् । द्वा॒द॒श॒भि॒रिति॑ द्वा॒द॒श॒-भिः॑ । वा॒थ्स॒ब॒न्ध॒वि॒द॒
इति॑ वा॒थ्स॒ब॒न्ध॒- वि॒दः॑ । दी॒क्ष॒य॒न्ति॑ । सा । वै । ए॒षा । ऋ॒क् ।
अ॒नु॒ष्टु॒गि॒त्य॒नु॒- स्तु॒क् । वा॒क् । अ॒नु॒ष्टु॒गि॒त्य॒नु॒- स्तु॒क् । यत् ।
ए॒त॒या । ऋ॒चा । दी॒क्ष॒य॒ति॑ । वा॒चा । ए॒व । ए॒न॒म् । स॒र्व॒या ।
दी॒क्ष॒य॒ति॑ । वि॒श्वे॑ । दे॒व॒स्य॑ । ने॒तुः॑ । इति॑ । आ॒ह । सा॒वि॒त्री । ए॒तेन॑ ।
म॒र्तः॑ । वृ॒णी॒त॑ । स॒ख्य॒म् । 14 (50)

6.1.2.6

-मि॒त्याह॑ पि॒तृ॒दे॒व॒त्यै॒तेन॑ वि॒श्वे॑ रा॒य इ॒षु॒ध्य॒सी॒त्याह॑ वै॒श्व॒दे॒व्यै॒तेन॑ द्यु॒म्नं
वृ॒णी॒त पु॒ष्य॒स इ॒त्याह॑ पौ॒ष्ये॒तेन॑ सा वा ए॒ष॒र्ष॒र्व॒दे॒व॒त्या य॒दे॒त॒य॒र्चा
दी॒क्ष॒य॒ति॑ स॒र्वा॒भि॒रे॒वैनं॑ दे॒व॒ता॒भिर्दी॒क्ष॒य॒ति॑ स॒प्ताक्ष॑रं प्रथ॒मं
प॒द॒म॒ष्टाक्ष॑राणि त्री॒णि या॒नि त्री॒णि ता॒न्य॒ष्टावु॑प॒ यन्ति॑ या॒नि च॒त्वारि॑
ता॒न्य॒ष्टौ य॒द॒ष्टाक्ष॑रा तेन- [ ] 15

6.1.2.6 - Padam

इति॑ । आ॒ह । पि॒तृ॒दे॒व॒त्यै॒ति॑ पि॒तृ॒- दे॒व॒त्या॑ । ए॒तेन॑ । वि॒श्वे॑ । रा॒यः ।
इ॒षु॒ध्य॒सि॑ । इति॑ । आ॒ह । वै॒श्व॒दे॒वी॒ति॑ वै॒श्व॒-दे॒वी । ए॒तेन॑ । द्यु॒म्न॒म् ।

वृ॒णी॒त । पु॒ष्य॒से॑ । इति॑ । आ॒ह । पौ॒ष्णी॑ । ए॒तेन॑ । सा । वै । ए॒षा ।
 ऋ॒क् । सर्व॑दे॒वत्ये॑ति॒ सर्व॑ – दे॒वत्या॑ । यत् । ए॒तया॑ । ऋ॒चा ।
 दी॒क्षय॑ति । सर्वा॑भिः । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वता॑भिः । दी॒क्षय॑ति ।
 स॒प्ताक्ष॑रमि॒ति स॒प्त – अ॒क्षर॑म् । प्र॒थम॑म् । प॒दम् ।
 अ॒ष्टाक्ष॑राणीत्य॒ष्टा – अ॒क्षरा॑णि । त्री॒णि । या॒नि । त्री॒णि । ता॒नि । अ॒ष्टौ ।
 उ॒पेति॑ । य॒न्ति । या॒नि । च॒त्वारि॑ । ता॒नि । अ॒ष्टौ । यत् ।
 अ॒ष्टाक्ष॑रेत्य॒ष्टा – अ॒क्षरा॑ । तेन॑ । 15 (50)

6.1.2.7

गा॒यत्री॑ यदे॒काद॑शाक्ष॒रा तेन॑ त्रि॒ष्टुग्य॑द् द्वा॒दशा॑क्ष॒रा तेन॑ ज॒गती॑
 सा वा ए॒षर्ष॑र्षा॒णि छ॒न्दा॑सि॒ यदे॒तय॑र्चा दी॒क्षय॑ति॒ सर्वे॑भि॒रेवैनं॑
 छ॒न्दो॑भिर्दी॒क्षय॑ति स॒प्ताक्ष॑रं प्र॒थमं॑ प॒दं स॒प्तप॑दा श॒क्वरी॑ प॒शवः॑
 श॒क्वरी॑ प॒शूने॒वाव॑ रु॒न्ध ए॒कस्मा॑दक्ष॒राद॑नाप्तं प्र॒थमं॑ प॒दं
 तस्मा॑द्-यद्-वा॒चोऽना॑प्तं तन्मनु॒ष्या उप॑ जी॒वन्ति॑ पू॒र्णया॑ जु॒होति॑ ( )

पूर्ण इव हि प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै न्यूनया जुहोति न्यूनाद्धि
प्रजापतिः प्रजा असृजत प्रजानां सृष्ट्यै । 16

6.1.2.7 - Padam

गायत्री । यत् । एकादशाक्षरेत्येकादश – अक्षरा । तेन । त्रिष्टुक् ।
यत् । द्वादशाक्षरेति द्वादश – अक्षरा । तेन । जगती । सा । वै ।
एषा । ऋक् । सर्वाणि । छन्दांसि । यत् । एतया । ऋचा । दीक्षयति ।
सर्वेभिः । एव । एनम् । छन्दोभिरिति छन्दः – भिः । दीक्षयति ।
सप्ताक्षरमिति सप्त – अक्षरम् । प्रथमम् । पदम् । सप्तपदेति
सप्त – पदा । शक्वरी । पशवः । शक्वरी । पशून् । एव । अवेति ।
रुन्धे । एकस्मात् । अक्षरात् । अनाप्तम् । प्रथमम् । पदम् । तस्मात् ।
यत् । वाचः । अनाप्तम् । तत् । मनुष्याः । उपैति । जीवन्ति ।
पूर्णया । जुहोति ( ) । पूर्णः । इव । हि । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः ।
प्रजापतेरिति प्रजा-पतेः । आप्त्यै । न्यूनयेति नि-ऊनया । जुहोति ।
न्यूनादिति नि – ऊनात् । हि । प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः ।

प्रजा॑ इति॑ प्र – जाः॑ । असृ॑जत । प्रजा॑नामिति॑ प्र-जा॑नाम् ।

सृष्ट्यै॑ । 16 (65) (अ॒ग्नये॑ – ता – वृ॒धात्वृ॑ – चा – स॒ख्यं – तेन॑
– जुहो॑ति – पञ्चद॑श च) (A2)

6.1.3.1

ऋ॒ख् सामे॑ वै दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञाया॑ऽतिष्ठ॑माने कृ॒ष्णो रू॒पं कृ॒त्वा-
ऽप॒क्रम्या॑तिष्ठतां तेऽम॒न्यन्त॑ यं वा इ॒मे उपा॑वथ्स्य॒तः स इ॒दं
भवि॑ष्यतीति॑ ते उपा॒मन्त्रय॑न्त ते अ॒होरा॒त्रयो॑-र्महि॒मान-मप॑नि॒धाय॑
दे॒वानु॑पाव॒र्तेता॑मेष वा ऋ॒चो वर्णो॑ यच्छु॒क्लं कृ॑ष्णाजिनस्यैष साम्नो
यत् कृ॒ष्णमृ॑ख्सा॒मयोः शिल्पे॑ स्थ इत्या॒हर्ख्सा॑मे ए॒वाव

रुन्ध॑ एष- [ ] 17

6.1.3.1 - Padam

ऋ॒ख्सा॒मे इत्यृ॑क्-सा॒मे । वै । दे॒वेभ्यः॑ । य॒ज्ञाय॑ । अतिष्ठ॑माने इति॑ ।
कृ॒ष्णः । रू॒पम् । कृ॒त्वा । अप॒क्रम्ये॑त्यप – क्रम्य॑ । अतिष्ठ॑ताम् । ते ।
अम॒न्यन्त॑ । यम् । वै । इ॒मे इति॑ । उपा॑वथ्स्य॒त इत्यु॑प-आवथ्स्य॒तः ।
सः । इ॒दम् । भवि॑ष्यति॑ । इति॑ । ते इति॑ । उपे॑ति । अ॒मन्त्रय॑न्त ।

ते॑ इति॑ । अ॒हो॒रा॒त्रयो॑रित्य॑हः – रा॒त्रयोः॑ । म॒हि॒मा॒नम् ।
अ॒प॒नि॒धा॒येत्य॑प – नि॒धाय॑ । दे॒वान् । उ॒पा॒व॒र्ते॒तामि॑त्युप–आ॒व॒र्ते॒ताम् ।
ए॒षः । वै । ऋ॒चः । वर्णः॑ । यत् । शु॒क्लम् । कृ॒ष्णा॒जि॒नस्ये॑ति
कृ॒ष्ण – अ॒जि॒नस्य॑ । ए॒षः । सा॒म्नः । यत् । कृ॒ष्णम् ।
ऋ॒ख॒साम॑यो॒रित्यृक् – सा॒मयोः॑ । शि॒ल्ये इति॑ । स्थः । इति॑ । आ॒ह ।
ऋ॒ख॒सामे॑ इत्यृक् – सा॒मे । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । ए॒षः । 17 (50)

6.1.3.2

वा अ॒हो वर्णो॑ यच्छु॒क्लं कृ॒ष्णा॒जि॒नस्यै॑ष रा॒त्रिया॑ यत् कृ॒ष्णं
यदे॒वैन॑योस्तत्र न्य॒क्तं तदे॒वाव रु॒न्धे कृ॒ष्णा॒जि॒नेन॑ दीक्षयति
ब्र॒ह्म॒णो वा ए॒तद्-रूपं॑ यत् कृ॒ष्णा॒जिनं॑ ब्र॒ह्म॒णैवैनं॑ दीक्षयती॒मां
धिय॑श्च शि॒क्षमा॑णस्य दे॒वेत्या॑ह यथा॒यजु॑रे॒वैतद्-ग॒र्भो वा ए॒ष
यद्-दी॒क्षित॑ उ॒ल्बं वा॒सः प्रो॑र्णु॒ते तस्मा॑द्- [ ] 18

6.1.3.2 - Padam

वै । अ॒हः । वर्णः । यत् । शु॒क्लम् । कृ॒ष्णाजि॒नस्येति॑
कृष्ण - अजि॒नस्य॑ । ए॒षः । रा॒त्रियाः । यत् । कृ॒ष्णम् । यत् । ए॒व ।
ए॒नयोः । तत्र॑ । न्य॒क्तमि॒ति नि-अ॒क्तम् । तत् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे ।
कृ॒ष्णाजि॒नेनेति॑ कृष्ण-अजि॒नेन॑ । दी॒क्षय॑ति । ब्र॒ह्मणः॑ । वै । ए॒तत् ।
रू॒पम् । यत् । कृ॒ष्णाजि॒नमि॒ति कृष्ण - अजि॒नम् । ब्र॒ह्मणा॑ । ए॒व ।
ए॒नम् । दी॒क्षय॑ति । इ॒माम् । धि॒यम् । शि॒क्षमा॑णस्य । दे॒व । इति॑ ।
आ॒ह । य॒थाय॑जु॒रिति॑ य॒था - य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । गर्भः॑ । वै ।
ए॒षः । यत् । दी॒क्षितः॑ । उ॒ल्बम् । वा॒सः । प्रेति॑ । ऊ॒र्णुते॑ ।
तस्मात् । ॥ १८ (५०)

6.1.3.3

गर्भाः प्रावृ॒ता जा॑यन्ते न पु॒रा सोम॑स्य क्र॒यादपो॑र्णीत॒ यत् पु॒रा
सोम॑स्य क्र॒यादपो॑र्णीत॒ गर्भाः प्र॒जानां॑ परापातु॒काः स्युः॑ क्री॒ते
सोमेऽपो॑र्णुते जा॑यत ए॒व तदथो॑ य॒था वसी॑याꣳ सं प्रत्यपो॑र्णुते

तादृ॒गे॒व तदङ्गि॑रसः सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्त ऊ॒र्जं व्य॑भजन्त
ततो॑ यदत्य॑शिष्यत ते शरा॑ अभव॒न्नूर्ग्वै॑ शरा॑ यच्छर॑मयी- [ ] 19

6.1.3.3 - Padam

गर्भाः॑ । प्रावृ॑ताः । जा॒यन्ते॑ । न । पु॒रा । सोम॑स्य । क्र॒यात् । अपे॑ति ।
ऊ॒र्ण्वी॒त । यत् । पु॒रा । सोम॑स्य । क्र॒यात् । अपो॑र्ण्वी॒तेत्य॑प-ऊ॒र्ण्वी॒त ।
गर्भाः॑ । प्र॒जाना॑मिति प्र - जाना॑म् । प॒रापा॑तुका इति प॒रा-पा॑तुकाः ।
स्युः॑ । क्री॒ते । सोमै॑ । अपे॑ति । ऊ॒र्णु॒ते । जा॒यते॑ । ए॒व । तत् ।
अथो॑ इति । यथा॑ । वसी॑या॒ऽसम् । प्र॒त्यपो॑र्णु॒त इति॑ प्र॒ति-अपो॑र्णु॒ते ।
तादृ॒क् । ए॒व । तत् । अङ्गि॑रसः । सु॒वर्गमि॑ति सु॒वः - गम् ।
लो॒कम् । य॑न्तः । ऊ॒र्जम् । वी॒ति । अ॒भज॑न्त । ततः॑ । यत् ।
अत्य॑शिष्य॒तेत्य॑ति - अशि॑ष्यत । ते । शराः॑ । अ॒भव॑न् । ऊ॒र्क् । वै ।
शराः॑ । यत् । शर॑मयीति शर - मयी॑ । 19 (50)

6.1.3.4

मे॒खला॑ भव॒त्यूर्ज॑मे॒वाव॑ रुन्धे मध्य॑तः सं॒नह्य॑ति मध्य॑त ए॒वास्मा॑
ऊ॒र्जं द॑धाति तस्मा॑न्मध्य॑त ऊ॒र्जा भु॑ञ्जत ऊ॒र्ध्वं वै॑ पु॒रुष॑स्य

नाभ्यै॑ मे॒ध्य-म॒वाची॑न-ममे॒ध्यं यन्म॑ध्यतः॒ संन॑ह्यति॒ मे॒ध्यं
चै॒वास्या॑मे॒ध्यं च॒ व्याव॑र्तयतीन्द्रो॒ वृ॒त्राय॑ वज्रं॒ प्राह॑रथ् स त्रे॒धा
व्य॑भवत् स्फ्यस्तृतीयं॑ रथस्तृतीयं॑ यूपस्तृतीयं॑- [ ] 20

6.1.3.4 - Padam

मे॒खला॑ । भ॒वति॑ । ऊ॒र्जम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । म॒ध्यतः॑ ।
स॒मिति॑ । न॒ह्यति॑ । म॒ध्यतः॑ । ए॒व । अ॒स्मै । ऊ॒र्जम् । द॒धाति॑ ।
तस्मा॑त् । म॒ध्यतः॑ । ऊ॒र्जा । भु॒ञ्जते॑ । ऊ॒र्ध्वम् । वै । पु॒रुष॑स्य ।
नाभ्यै॑ । मे॒ध्यम् । अ॒वाची॑नम् । अ॒मेध्यम् । यत् । म॒ध्यतः॑ ।
स॒न्नह्य॑तीति॒ सं - न॑ह्यति । मे॒ध्यम् । च । ए॒व । अ॒स्य । अ॒मेध्यम् ।
च । व्या॑वर्तयतीति॒ वि-आ॑वर्तयति । इन्द्रः॑ । वृ॒त्राय॑ । वज्र॑म् । प्रेति॑ ।
अ॒हरत् । सः । त्रे॒धा । वी॒ति । अ॒भवत् । स्फ्यः॑ । तृतीय॑म् । रथः॑ ।
तृतीय॑म् । यूपः॑ । तृतीय॑म् । 20 (50)

6.1.3.5

यै॑ऽन्तः श॒रा अ॒शीर्य॑न्त ते श॒रा अ॒भवन् तच्छ॑राणां॑ शर॒त्वं
वज्रो॑ वै श॒राः क्षुत् खलु॑ वै म॒नुष्य॑स्य भ्रातृ॒व्यो यच्छ॑रमयी॒

मे॒ख॒ला॒ भ॒व॒ति॒ व॒ज्रे॒णै॒व सा॒क्षात् क्षु॒धं भ्रा॒तृ॒व्यं म॒ध्यतो॑ऽप॒ ह॒ते
 त्रि॒वृ॒द्-भ॒व॒ति त्रि॒वृ॒द्वै प्रा॒णस्त्रि॒वृ॒तमे॒व प्रा॒णं म॒ध्यतो॑ य॒ज॒मा॒ने
 द॒धा॒ति पृ॒थ्वी॒ भ॒व॒ति रज्जू॒नां व्या॒वृ॒त्यै मे॒ख॒लया॒ य॒ज॒मा॒नं दी॒क्षय॒ति
 यो॒क्त्रे॒ण प॒त्नीं॑ मि॒थु॒न॒त्वाय॑- [ ] 21

6.1.3.5 - Padam

ये । अ॒न्त॒श्श॒रा इ॒त्यन्तः॑-श॒राः । अ॒शी॒र्यन्त॑ । ते । श॒राः । अ॒भ॒वन् ।
 तत् । श॒रा॒णाम् । श॒र॒त्वमि॒ति श॒र-त्वम् । व॒ज्रः । वै । श॒राः । क्षु॒त् ।
 ख॒लु । वै । म॒नु॒ष्य॒स्य । भ्रा॒तृ॒व्यः । यत् । श॒र॒मयी॑ति श॒र - मयी॑ ।
 मे॒ख॒ला । भ॒व॒ति । व॒ज्रे॒ण । ए॒व । सा॒क्षादि॑ति स-अ॒क्षात् । क्षु॒धम् ।
 भ्रा॒तृ॒व्यम् । म॒ध्य॒तः । अ॒पे॒ति । ह॒ते । त्रि॒वृ॒दि॒ति त्रि - वृ॒त् । भ॒व॒ति ।
 त्रि॒वृ॒दि॒ति त्रि - वृ॒त् । वै । प्रा॒ण इ॒ति प्र - अ॒नः । त्रि॒वृ॒तमि॒ति
 त्रि - वृ॒तम् । ए॒व । प्रा॒णमि॒ति प्र - अ॒नम् । म॒ध्य॒तः । य॒ज॒मा॒ने ।
 द॒धा॒ति । पृ॒थ्वी॒ । भ॒व॒ति । रज्जू॒नाम् । व्या॒वृ॒त्या इ॒ति वि - आ॒वृ॒त्यै ।

मे॒ख॒ल॒या । य॒ज॒मा॒नम् । दी॒क्ष॒य॒ति । यो॒क्त्रे॒ण । प॒त्नी॑म् ।

मि॒थु॒न॒त्वा॒ये॒ति॑ मि॒थु॒न – त्वा॒य । 21 (50)

6.1.3.6

य॒ज्ञो दक्षि॑णाम॒भ्य॒ध्या॒यत् तां॑ सम॒भवत् तदिन्द्रो॑-ऽचा॒य॒थ् सोऽम॑न्यत
यो वा इ॒तो ज॒निष्य॑ते स इ॒दं भ॒विष्य॑तीति तां प्रा॒विश॑त् तस्या इन्द्र
ए॒वाजा॑यत सोऽम॑न्यत यो वै म॒दितो॑ ऽप॒रो ज॒निष्य॑ते स इ॒दं
भ॒विष्य॑तीति तस्या अनु॒मृश्य॑ यो॒निमा-ऽच्छि॑न॒थ् सा सू॒तव॑शाऽभवत्
तथ् सू॒तव॑शायै जन्म- [ ] 22

6.1.3.6 - Padam

य॒ज्ञः । दक्षि॑णाम् । अ॒भी॒ति॑ । अ॒ध्या॒य॒त् । ताम् । स॒मि॒ति॑ । अ॒भव॑त् ।
तत् । इन्द्रः॑ । अ॒चा॒य॒त् । सः । अ॒म॒न्य॒त । यः । वै । इ॒तः ।
ज॒निष्य॑ते॑ । सः । इ॒दम् । भ॒विष्य॑ति । इ॒ति॑ । ताम् । प्रे॒ति॑ । अ॒वि॒श॒त् ।
तस्याः॑ । इन्द्रः॑ । ए॒व । अ॒जा॒य॒त । सः । अ॒म॒न्य॒त । यः । वै । म॒त् ।
इ॒तः । अ॒प॒रः । ज॒निष्य॑ते॑ । सः । इ॒दम् । भ॒विष्य॑ति । इ॒ति॑ । तस्याः॑ ।
अनु॒मृश्ये॑त्यनु – मृश्य॑ । यो॒निम् । ए॒ति॑ । अ॒च्छि॑न॒त् । सा ।

सू॒तव॑शेति सू॒त – व॒शा । अ॒भवत् । तत् ।

सू॒तव॑शाया इति सू॒त – व॒शायै॑ । जन्म॑ । 22 (50)

6.1.3.7

तां॑ ह॒स्ते न्य॑वेष्टयत तां॑ मृ॒गेषु॑ न्य॑दधात् सा कृ॑ष्णविषा॒णा-
ऽभ॑वदिन्द्र॒स्य यो॑निरसि मा मा हि॒ंसी॑रिति कृ॑ष्णविषा॒णां प्र य॑च्छति
सयो॑निमेव य॒ज्ञं करो॑ति सयो॑निं दक्षि॒णां स॑योनिमिन्द्र॑
सयो॑नित्वाय कृ॒ष्यै त्वा सु॑सस्याया इत्याह तस्मा॑दकृष्टप॒च्या ओष॑धयः
पच्य॑न्ते सु॒पिप्प॒लाभ्य॑स्त्वौष॒धीभ्य॑ इत्याह तस्मा॑दोष॒धयः फ॑लं
गृह्ण॑न्ति यद्ध॒स्तेन॑- [ ] 23

6.1.3.7 - Padam

ताम् । ह॒स्ते॑ । नी॒ति । अ॒वेष्ट॑यत । ताम् । मृ॒गेषु॑ । नी॒ति । अ॒दधा॑त् ।
सा । कृ॒ष्णवि॑षाणेति कृ॑ष्ण – वि॒षाणा॑ । अ॒भवत् । इन्द्र॑स्य । यो॑निः ।
अ॒सि । मा । मा । हि॒ंसीः॑ । इति॑ । कृ॒ष्णवि॑षाणामिति
कृ॑ष्ण – वि॒षाणाम् । प्रेति॑ । य॒च्छति॑ । सयो॑निमिति स – यो॒निम् ।
ए॒व । य॒ज्ञम् । करो॑ति । सयो॑निमिति स – यो॒निम् । दक्षि॑णाम् ।

स॒यो॒नि॒मि॒ति॒ स – यो॒नि॒म् । इन्द्र॑म् । स॒यो॒नि॒त्वा॒ये॒ति॒ स॒यो॒नि॒-त्वा॒य॒ ।
 कृ॒ष्यै । त्वा । सु॒स॒स्या॒या इति॑ सु – स॒स्या॒यै । इति॑ । आ॒ह ।
 तस्मा॑त् । अ॒कृ॒ष्ट॒प॒च्या इत्य॑कृष्ट – प॒च्याः । ओष॑धयः । प॒च्यन्ते॑ ।
 सु॒पि॒प्प॒ला॒भ्य इति॑ सु-पि॒प्प॒ला॒भ्यः । त्वा । ओष॑धीभ्य
 इत्यो॑षधि – भ्यः । इति॑ । आ॒ह । तस्मा॑त् । ओष॑धयः । फ॒लम् ।
 गृ॒ह्णन्ति॑ । यत् । ह॒स्तेन॑ । 23 (50)

6.1.3.8

कण्डू॑येत॒ पाम॑नं॒ भावु॑काः प्र॒जाः स्यु॑र्यथ् स्म॒येत॒ नग्नं॑ भावु॑काः
 कृ॒ष्णवि॑षाणया॒ कण्डू॑यतेऽपि॒गृह्य॑ स्म॒यते॒ प्र॒जानां॑ गो॒पीथा॑य न पु॒रा
 दक्षि॑णाभ्यो ने॒तोः॑ कृ॒ष्णवि॑षाणाम॒व चृ॑तेद्यत् पु॒रा दक्षि॑णाभ्यो ने॒तोः॑
 कृ॒ष्णवि॑षाणाम॒व चृ॑तेद्योनिः प्र॒जानां॑ प॒रापा॑तुका स्यान्नी॒तासु॑ दक्षि॑णासु
 चा॒त्वाले॑ कृ॒ष्णवि॑षाणां प्रा॒स्यति॑ यो॒निर्वै॑ य॒ज्ञस्य॑ चा॒त्वाले॑ यो॒निः
 कृ॒ष्णवि॑षाणा यो॒नावे॑व यो॒निं द॑धाति य॒ज्ञस्य॑ स॒यो॒नि॒त्वा॒य । 24

6.1.3.8 - Padam

कण्डूयेत॑ । पाम॑नम्भावु॑का इति॑ पाम॑नम् – भावु॑काः । प्र॒जा इति॑
प्र – जाः । स्युः । यत् । स्मर्ये॑त । नग्न॑म्भावु॑का इति॑
नग्न॑म् – भावु॑काः । कृष्ण॑विषाणयेति॑ कृष्ण॑-विषाणया॑ ॥ कण्डूये॑ते ।
अपि॑गृह्येत्यपि॑ – गृह्य॑ । स्मर्ये॑ते । प्र॒जानामि॑ति प्र – जाना॑म् ॥
गोपी॑थाय॑ । न । पु॒रा । दक्षि॑णाभ्यः । नेतोः॑ ॥ कृष्ण॑विषाणामि॑ति
कृष्ण॑ – विषा॑णाम् । अवे॑ति । चृ॒तेत् । यत् । पु॒रा । दक्षि॑णाभ्यः ।
नेतोः॑ ॥ कृष्ण॑विषाणामि॑ति कृष्ण॑-विषा॑णाम् । अवचृ॑तेदित्यव॑-चृ॒तेत् ।
योनिः॑ । प्र॒जानामि॑ति प्र – जाना॑म् ॥ प॒रापातु॑केति॑ प॒रा – पातु॑का ।
स्यात् । नी॒तासु॑ । दक्षि॑णासु॑ । चात्वा॑ले । कृष्ण॑विषाणामि॑ति
कृष्ण॑ – विषा॑णाम् । प्रेति॑ । अ॒स्यति॑ । योनिः॑ । वै । य॒ज्ञस्य॑ ।
चात्वा॑लम् । योनिः॑ । कृष्ण॑विषाणेति॑ कृष्ण॑ – विषा॑णा । योनौ॑ ॥
ए॒व । योनि॑म् । द॒धाति॑ । य॒ज्ञस्य॑ । स॒योनित्वा॑येति॑ स॒योनि॑ – त्वाय॑ ।

24 (48)

(रुन्ध एष – तस्मा॑ – च्छरमयी – यूपस्तृतीयं – मिथुनत्वाय –
जन्म – हस्ते॑ना – ऽष्टाचत्वारि॑ंशच्च) (A3)

6.1.4.1

वाग्वै दे॒वेभ्यो॑ ऽपा॒क्रामद्-य॒ज्ञायाति॑ष्ठमा॒ना सा वन॑स्पतीन् प्रावि॒शत्
सैषा वाग्वन॑स्पतिषु वदति या दु॒न्दुभौ॑ या तू॒णवे॑ या वी॒णायां
यद्-दी॒क्षित॑दण्डं प्रयच्छति वाचमे॒वाव रुन्ध॑ औदु॒म्बरो॑ भवत्यूर्वा
उदु॒म्बर ऊ॒र्जमे॒वाव रुन्धे॑ मुखे॒न संमि॑तो भवति मुख॒त ए॒वास्मा
ऊ॒र्जं दधा॑ति तस्मा॑न् मुख॒त ऊ॒र्जा भु॑ञ्जते- [ ] 25

6.1.4.1 - Padam

वाक् । वै । दे॒वेभ्यः॑ । अपे॑ति । अ॒क्राम॑त् । य॒ज्ञाय॑ । अति॑ष्ठमा॒ना ।
सा । वन॑स्पतीन् । प्रे॑ति । अ॒विश॑त् । सा । ए॒षा । वाक् । वन॑स्पतिषु ।
वद॑ति । या । दु॒न्दुभौ॑ । या । तू॒णवे॑ । या । वी॒णायाम् । यत् ।
दी॒क्षित॑दण्डमि॒ति दी॒क्षित॑-दण्डम् । प्रयच्छ॑तीति प्र-यच्छति । वाच॑म् ।
ए॒व । अवे॑ति । रुन्धे॑ । औदु॒म्बरः॑ । भव॑ति । ऊ॒र्क् । वै । उदु॒म्बरः॑ ।
ऊ॒र्जम् । ए॒व । अवे॑ति । रुन्धे॑ । मुखे॒न । सम्मि॑त इति सं – मि॒तः ।

भवति । मुखतः । ए॒व । अ॒स्मै । ऊ॒र्जम् । द॒धाति । तस्मा॑त् ।

मुखतः । ऊ॒र्जा । भु॒ञ्जते । 25 (50)

6.1.4.2

क्री॒ते सो॒मे॑ मै॒त्रावरु॑णाय दण्डं प्र यच्छति मै॒त्रावरु॑णो हि पु॒रस्ता॑ –
दृ॒त्विग्भ्यो॑ वाचं वि॒भज॑ति तामृ॒त्विजो॑ यज॒माने॑ प्र॒ति ष्ठा॑पयन्ति स्वाहा
य॒ज्ञं मन॑सेत्याह मन॒सा हि पु॑रुषो य॒ज्ञमभि॑गच्छति स्वाहा
द्या॒वापृ॑थिवीभ्या – मित्याह द्या॒वापृ॑थिव्योर्हि य॒ज्ञः स्वा॒होरो॒रन्तरि॑क्षा
– दित्या॑हान्तरिक्षे हि य॒ज्ञः स्वा॒हा य॒ज्ञं वा॒तादा॑ रभ इत्या॒हायं–[ ] 26

6.1.4.2 - Padam

क्री॒ते । सो॒मे॑ । मै॒त्रावरु॑णायैति मै॒त्रा – वरु॑णाय । दण्ड॑म् । प्रेति॑ ।
यच्छति॑ । मै॒त्रावरु॑ण इति मै॒त्रा – वरु॑णः । हि । पु॒रस्ता॑त् ।
ऋ॒त्विग्भ्य॑ इत्यृ॒त्विक् – भ्यः॑ । वाच॑म् । वि॒भज॑तीति वि – भज॑ति ।
ताम् । ऋ॒त्विजः॑ । यज॒माने॑ । प्र॒तीति॑ । स्था॒पय॑न्ति । स्वाहा॑ । य॒ज्ञम् ।
मन॑सा । इति॑ । आ॒ह । मन॑सा । हि । पु॑रुषः । य॒ज्ञम् ।
अभि॑गच्छतीत्यभि – गच्छति॑ । स्वाहा॑ ।

द्या॒वापृ॒थि॒वी॒भ्या॒मिति॑ द्या॒वा – पृ॒थि॒वी॒भ्या॒म् । इति॑ । आ॒ह ।
 द्या॒वापृ॒थि॒व्यो॒रिति॑ द्या॒वा-पृ॒थि॒व्योः । हि । य॒ज्ञः । स्वा॒हा । उ॒रोः ।
 अ॒न्तरि॑क्षात् । इति॑ । आ॒ह । अ॒न्तरि॑क्षे । हि । य॒ज्ञः । स्वा॒हा ।
 य॒ज्ञम् । वा॒तात् । एति॑ । र॒भे । इति॑ । आ॒ह । अ॒यम् । 26 (50)

6.1.4.3

वा॒व यः प॒वते॑ स य॒ज्ञस्त॒मेव सा॒क्षादा॑ र॒भते॑ मु॒ष्टी क॑रोति वाचं
 य॒च्छति॑ य॒ज्ञस्य॑ धृ॒त्या अ॒दीक्षि॑ष्यं ब्रा॒ह्मण॑ इति॑ त्रि॒रुपा॑ञ्चि॒त्वाह॑
 दे॒वेभ्य॑ ए॒वैनं॑ प्रा॒ऽऽह॑ त्रि॒रुच्चै॑रु॒भये॑भ्य ए॒वैनं॑ दे॒वमनु॑ष्येभ्यः
 प्रा॒ऽऽह॑ न पु॒रा नक्ष॑त्रेभ्यो वाचं वि॒ सृ॒जेद्-यत्पु॒रा नक्ष॑त्रेभ्यो
 वाचं वि॒सृ॒जेद्-य॒ज्ञं वि॒च्छि॑न्ध्या- [ ] 27

6.1.4.3 - Padam

वा॒व । यः । प॒वते॑ । सः । य॒ज्ञः । तम् । ए॒व । सा॒क्षादि॑ति
 स-अ॒क्षात् । एति॑ । र॒भते॑ । मु॒ष्टी इति॑ । क॑रोति । वा॒चम् । य॒च्छति॑ ।
 य॒ज्ञस्य॑ । धृ॒त्यै । अ॒दीक्षि॑ष्य । अ॒यम् । ब्रा॒ह्मणः॑ । इति॑ । त्रिः ।
 उ॒पाञ्चि॑त्युप – अ॒ञ्शु । आ॒ह । दे॒वेभ्यः॑ । ए॒व । ए॒नम् । प्रेति॑ ।

आ॒ह । त्रिः । उ॒च्चैः । उ॒भये॑भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वमनु॑ष्येभ्य इति
दे॒व – मनु॑ष्येभ्यः । प्रेति । आ॒ह । न । पु॒रा । नक्ष॑त्रेभ्यः । वाच॑म् ।
वीति । सृ॒जेत् । यत् । पु॒रा । नक्ष॑त्रेभ्यः । वाच॑म् ।
वि॒सृ॒जेदिति॑ वि – सृ॒जेत् । य॒ज्ञम् । वीति । छि॒न्द्यात् । 27 (50)

6.1.4.4

–दु॒दिते॑षु नक्ष॑त्रेषु व्रतं कृ॒णुते॑ति वाचं वि सृ॒जति॑ य॒ज्ञव्र॑तो वै
दी॒क्षितो॑ य॒ज्ञमे॒वाभि॑ वाचं वि सृ॒जति॑ यदि वि॒सृ॒जेद्–वै॒ष्णवी॑मृ॒चमनु॑
ब्रूयाद्–य॒ज्ञो वै वि॒ष्णुर्य॒ज्ञेनै॒व य॒ज्ञं सं त॑नोति दै॒वीं धि॒यं म॑नामह
इत्या॑ह य॒ज्ञमे॒व तन्म॑दयति सु॒पा॒रा नो॑ अ॒सद्व॑श इत्या॑ह व्यु॒ष्टिमे॒वाव
रु॒न्धे– [ ] 28

6.1.4.4 - Padam

उ॒दिते॑ष्वित्युत् – इ॒तेषु॑ । नक्ष॑त्रेषु । व्रत॑म् । कृ॒णुत । इति । वाच॑म् ।
वीति । सृ॒जति॑ । य॒ज्ञव्र॑त इति य॒ज्ञ–व्र॑तः । वै । दी॒क्षितः । य॒ज्ञम् ।
ए॒व । अ॒भीति॑ । वाच॑म् । वीति । सृ॒जति॑ । यदि ।
वि॒सृ॒जेदिति॑ वि – सृ॒जेत् । वै॒ष्णवी॑म् । ऋ॒चम् । अ॒न्विति॑ । ब्रू॒यात् ।

य॒ज्ञः । वै । वि॒ष्णुः । य॒ज्ञेन॑ । ए॒व । य॒ज्ञम् । स॒मिति॑ । त॒नोति॑ ।
 दै॒वीम् । धि॒यम् । म॒नाम॑हे । इति॑ । आ॒ह । य॒ज्ञम् । ए॒व । तत् ।
 म॒दय॑ति । सु॒पा॒रेति॑ सु – पा॒रा । नः । अ॒सत् । व॒शे । इति॑ । आ॒ह ।
 व्यु॒ष्टि॒मिति॑ वि – उ॒ष्टिम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । 28 (50)

6.1.4.5

ब्र॒ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॑ हो॒तव्यं॑ दी॒क्षित॑स्य गृ॒हा(३) इ न हो॒तव्या(३)मिति॑
 ह॒विर्वै दी॒क्षितो॑ य॒ज्जुहु॑याद्-य॒जमान॑स्याव॒दाय॑ जुहु॒याद्-यन्न॑
 जुहु॒याद्-य॒ज्ञप॑रु॒रन्तरि॑याद्यै दे॒वा म॒नोजा॑ता म॒नोयु॑ज इत्या॒ह प्रा॒णा
 वै दे॒वा म॒नोजा॑ता म॒नोयु॑जस्तेष्वे॒व प॒रोक्षं॑ जुहोति॑ तन्ने॒व हु॒तं
 ने॒वाहु॑तꣳ स्व॒पन्तं॑ वै दी॒क्षितꣳ र॒क्षाꣳसि जिघाꣳस॑न्त्यग्निः- [ ] 29

6.1.4.5 - Padam

ब्र॒ह्मवा॒दिन॑ इति॑ ब्र॒ह्म – वा॒दिनः॑ । वद॑न्ति । हो॒तव्य॑म् । दी॒क्षित॑स्य ।
 गृ॒हा(३) इ । न । हो॒तव्या(३)म् । इति॑ । ह॒विः । वै । दी॒क्षितः॑ । यत् ।
 जुहु॒यात् । य॒जमान॑स्य । अ॒वदा॑येत्य॒व – दा॑य । जुहु॒यात् । यत् । न ।
 जुहु॒यात् । य॒ज्ञप॑रु॒रिति॑ य॒ज्ञ – प॒रुः । अ॒न्तः । इ॒यात् । ये । दे॒वाः ।

मनो॑जा॒ता इति॑ मनः॑ – जा॒ताः । मनो॑युज॒ इति॑ मनः॑-युजः॑ । इति॑ ।
आह॑ । प्रा॒णा इति॑ प्र – अनाः॑ । वै । दे॒वाः । मनो॑जा॒ता इति॑
मनः॑ – जा॒ताः । मनो॑युज॒ इति॑ मनः॑ – युजः॑ । तेषु॑ । ए॒व ।
परो॑क्षमि॒ति परः॑ – अक्ष॑म् । जुहो॑ति । तत् । न । इ॒व । हु॒तम् । न ।
इ॒व । अहु॑तम् । स्व॒पन्त॑म् । वै । दी॒क्षित॑म् । रक्षा॑सि ।

जिघा॑सन्ति । अ॒ग्निः । 29 (50)

6.1.4.6

खलु॑ वै रक्षो॑हा॒ग्ने त्व॑ सु जा॒गृहि॑ वय॑ सु म॒न्दिषी॑म॒हीत्या॑हा॒ग्नि-
मे॒वाधि॑पां कृ॒त्वा स्व॑पि॒ति रक्ष॑साम॒पह॑त्या अ॒व्रत्य॑मि॒व वा ए॒ष क॑रोति
यो दी॒क्षितः॑ स्व॑पि॒ति त्वम॑ग्ने व्र॒तपा॑ अ॒सीत्या॑हा॒ग्निर्वै दे॒वानां॑ व्र॒तप॑तिः
स ए॒वैनं॑ व्र॒तमा॑ लं॒भय॑ति दे॒व आ म॒र्त्येष्वे॑त्याह दे॒वो- [ ] 30

6.1.4.6 - Padam

खलु॑ । वै । रक्षो॑हेति॑ रक्षः॑ – हा । अ॒ग्ने । त्वम् । स्वि॒ति । जा॒गृहि॑ ।
वयम् । स्वि॒ति । म॒न्दिषी॑म॒हि । इति॑ । आह॑ । अ॒ग्निम् । ए॒व ।
अ॒धिपा॑मित्य॒धि – पा॑म् । कृ॒त्वा । स्व॑पि॒ति । रक्ष॑साम् ।

अ॒प॒ह॒त्या इ॒त्यप॑ – ह॒त्यै । अ॒व॒त्र॒त्यम् । इ॒व । वै । ए॒षः । क॒रो॒ति ।
यः । दी॒क्षितः॑ । स्व॒पि॒ति । त्वम् । अ॒ग्ने । व॒र॒त॒पा इति॑ व॒र॒त॒पाः ।
अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । अ॒ग्निः । वै । दे॒वा॒नाम् ।
व॒र॒त॒प॒ति॒रिति॑ व॒र॒त – प॒तिः । सः । ए॒व । ए॒नम् । व॒र॒तम् । ए॒ति । ल॒म्भ॒
य॒ति । दे॒वः । ए॒ति । म॒र्त्येषु॑ । ए॒ति । इति॑ । आ॒ह । दे॒वः । 30 (50)

6.1.4.7

ह्ये॒ष सन् म॒र्त्येषु॑ त्वं य॒ज्ञेष्वि॒ड्य इ॒त्याहै॒तꣳ हि य॒ज्ञेष्वि॒डतेऽप॑
वै दी॒क्षिता॑त् सु॒षुपु॑ष इन्द्रि॒यं दे॒वताः॑ क्रा॒मन्ति॑ वि॒श्वे दे॒वा अ॒भि
मा॒माऽव॑वृ॒त्र-न्नि॒त्या-हेन्द्रि॒येणै॒वैनं॑ दे॒वता॑भिः सं न॒यति॑ यदे॒तद्-य॒जुर्न
ब्रू॒याद्-या॒वत् ए॒व प॒शून् अ॒भि दी॒क्षेत॑ ताव॒न्तोऽस्य॑ प॒शवः॑ स्यू
रा॒स्वे॒यथ्- [ ] 31

6.1.4.7 - Padam

हि । ए॒षः । सन् । म॒र्त्येषु॑ । त्वम् । य॒ज्ञेषु॑ । ई॒ड्यः । इति॑ । आ॒ह ।
ए॒तम् । हि । य॒ज्ञेषु॑ । ई॒डते॑ । अ॒पे॒ति । वै । दी॒क्षिता॑त् । सु॒षुपु॑षः ।
इन्द्रि॒यम् । दे॒वताः॑ । क्रा॒मन्ति॑ । वि॒श्वे । दे॒वाः । अ॒भी॒ति । मा॒म् ।

ए॒ति । अ॒व॒वृ॒त्र॒न् । इ॒ति । आ॒ह । इ॒न्द्रि॒ये॒ण । ए॒व । ए॒न॒म् ।
दे॒वता॑भिः । स॒मि॒ति । न॒य॒ति । य॒त् । ए॒त॒त् । य॒जुः । न । ब्रू॒या॒त् ।
या॒व॒तः । ए॒व । प॒शून् । अ॒भी॒ति । दी॒क्षे॒त । ता॒व॒न्तः । अ॒स्य । प॒श॒वः ।
स्युः । रा॒स्व । इ॒य॒त् । 31 (50)

6.1.4.8

सो॒माऽऽ* भू॒यो भ॒रे॒त्या॒हा-प॒रि॒मि॒ता॒ने॒व प॒शून्॒व रु॒न्धे च॒न्द्र॒म॒सि
म॒म भो॒गा॒य भ॒वे॒त्या॒ह य॒था॒दे॒व॒त॒मे॒वै॒नाः प्र॒ति गृ॒ह्णा॒ति वा॒य॒वे
त्वा व॒रु॒णाय॑ त्वे॒ति य॒दे॒व॒मे॒ता ना॒नु॒दि॒शे॒दय॑थादे॒व॒तं दक्षि॑णा
ग॒म॒ये॒दा दे॒वता॑भ्यो वृ॒श्च॒ये॒त य॒दे॒व॒मे॒ता अ॒नु॒दि॒श॒ति य॒था॒दे॒व॒त॒मे॒व
दक्षि॑णा ग॒म॒य॒ति न दे॒वता॑भ्य आ- [ ] 32

6.1.4.8 - Padam

सो॒म । ए॒ति । भू॒यः । भ॒र । इ॒ति । आ॒ह ।
अ॒प॒रि॒मि॒ता॒नित्य॑प॒रि-मि॒तान् । ए॒व । प॒शून् । अ॒वे॒ति । रु॒न्धे ।
च॒न्द्र॒म् । अ॒सि । म॒म । भो॒गा॒य । भ॒व । इ॒ति । आ॒ह ।
य॒था॒दे॒व॒त॒मि॒ति य॒था - दे॒व॒त॒म् । ए॒व । ए॒नाः । प्र॒ती॒ति । गृ॒ह्णा॒ति ।

वा॒यवे॑ । त्वा । व॒रु॒णाय॑ । त्वा । इति॑ । यत् । ए॒वम् । ए॒ताः । न ।
 अ॒नु॒दि॒शे॒दित्य॑नु – दि॒शेत् । अ॒य॒था॒दे॒व॒त॒मि॒त्य॒य॒था – दे॒व॒त॒म् ।
 दक्षि॑णाः । ग॒म॒येत् । ए॒ति । दे॒व॒ता॒भ्यः॑ । वृ॒श्च॒ये॒त । यत् । ए॒वम् ।
 ए॒ताः । अ॒नु॒दि॒श॒ती॒त्य॑नु – दि॒श॒ति । य॒था॒दे॒व॒त॒मि॒ति॑ य॒था – दे॒व॒त॒म् ।
 ए॒व । दक्षि॑णाः । ग॒म॒य॒ति॑ । न । दे॒व॒ता॒भ्यः॑ । ए॒ति । 32 (50)

6.1.4.9

वृ॒श्च॒य॒ते॒ दे॒वी॒रा॒पो॑ अ॒पां न॒पा॒दि॒त्या॒ह॒ य॒द्वो मे॒ध्यं य॒ज्ञि॒य॒ञ्
 स॒दे॒वं त॒द्वो मा॒ऽव॒ क्र॒मि॒ष॒मि॒ति॒ वा॒वै॒त॒दा॒हा॒च्छि॒न्नं॑ त॒न्तुं॑ पृ॒थि॒व्या
 अ॒नु गे॒ष॒मि॒त्या॒ह॒ से॒तु॒मे॒व कृ॒त्वा॒ऽत्ये॑ति । 33

6.1.4.9 - Padam

वृ॒श्च॒य॒ते॒ । दे॒वीः॑ । आ॒पः । अ॒पा॒म् । न॒पा॒त् । इति॑ । आ॒ह॒ । यत् ।
 वः॑ । मे॒ध्य॒म् । य॒ज्ञि॒य॒म् । स॒दे॒व॒मि॒ति॒ स – दे॒व॒म् । तत् । वः॑ । मा ।
 अ॒वे॒ति॑ । क्र॒मि॒ष॒म् । इति॑ । वा॒व॒ । ए॒तत् । आ॒ह॒ । अ॒च्छि॒न्न॒म् ।
 त॒न्तु॒म् । पृ॒थि॒व्याः॑ । अ॒न्वि॒ति॑ । गे॒ष॒म् । इति॑ । आ॒ह॒ । से॒तु॒म् । ए॒व ।
 कृ॒त्वा । अ॒ती॒ति॑ । ए॒ति । 33 (33)

(भुञ्जते – ऽयं – छिन्द्याद् – रुन्धे – ऽग्नि – राह देव – इयद्
– देवताभ्य आ – त्रयस्त्रिंशच्च) (A4)

6.1.5.1

दे॒वा वै दे॒वय॑जन-मध्यवसाय दि॒शो न प्रा॑जानन् ते॒(१)ऽन्यो॑ –
ऽन्यमु॑पाधावन् त्वया प्र जानाम त्वयेति ते॒ऽदित्या॑ सम॒ध्रियन्त॑ त्वया
प्र जानामेति साऽब्र॑वीद्-वरं वृ॒णै मत्प्रा॑यणा ए॒व वो य॑ज्ञा म॒दुदय॑ना
असन्निति तस्मा॑दादित्यः प्रायणीयो य॒ज्ञाना॑मादित्य उदयनीयः पञ्च
दे॒वता य॑जति पञ्च दि॒शो दि॒शां प्र॑ज्ञात्या- [ ] 34

6.1.5.1 - Padam

दे॒वाः । वै । दे॒वय॑जनमिति दे॒व – य॑जनम् ।
अध्यवसायेत्यधि – अवसाय । दि॒शः । न । प्रेति॑ । अ॒जानन् । ते ।
अ॒न्यः । अ॒न्यम् । उपेति॑ । अ॒धावन् । त्वया॑ । प्रेति॑ । जा॒नाम ।
त्वया॑ । इति॑ । ते । अ॒दित्या॑म् । समिति॑ । अध्रियन्त॑ । त्वया॑ । प्रेति॑ ।
जा॒नाम । इति॑ । सा । अ॒ब्रवीत् । वरम् । वृ॒णै । मत्प्रा॑यणा इति
मत् – प्रायणाः । ए॒व । वः । य॒ज्ञाः । म॒दुदय॑ना इति मत्-उदयनाः ।

अ॒स॒न् । इति॑ । तस्मा॑त् । आ॒दि॒त्यः । प्रा॒य॒णी॒य इति॑ प्र-अ॒य॒नी॒यः ।
य॒ज्ञा॒ना॒म् । आ॒दि॒त्यः । उ॒द॒य॒नी॒य इत्यु॑त् – अ॒य॒नी॒यः । पञ्च॑ ।
दे॒वताः॑ । य॒ज॒ति । पञ्च॑ । दि॒शः । दि॒शाम् ।
प्र॒ज्ञा॒त्या इति॑ प्र – ज्ञा॒त्यै । 34 (50)

6.1.5.2

अथो॑ पञ्चाक्ष॑रा प॒ङ्क्तिः॑ पा॒ङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्धे॑ पथ्या॑
स्व॒स्ति॒म॒य॒ज॒न् प्रा॒ची॒मे॒व तया॑ दि॒शं प्रा॒जान॑न्न॒ग्निना॑ दक्षि॒णा सो॒मे॒न
प्र॒ती॒चीꣳ स॒वि॒त्रो॒दी॒ची-म॒दि॒त्योर्ध्वा॑ पथ्या॑ स्व॒स्तिं य॑जति प्रा॒ची॒मे॒व
तया॑ दि॒शं प्र॑ जा॒नाति॑ पथ्या॑ स्व॒स्तिमिष्ट्वा॑ग्नी॒षोमौ॑ य॒जति॑ चक्षु॒षी
वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॑ यद॒ग्नी॒षोमौ॑ ताभ्या॒मे॒वानु॑ पश्य- [ ] 35

6.1.5.2 - Padam

अथो॑ इति॑ । पञ्चाक्ष॑रेति॑ पञ्च॑ – अक्ष॑रा । प॒ङ्क्तिः॑ । पा॒ङ्क्तः॑ । य॒ज्ञः ।
य॒ज्ञम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रुन्धे॑ । पथ्या॑म् । स्व॒स्तिम् । अ॒य॒ज॒न् ।
प्रा॒ची॒म् । ए॒व । तया॑ । दि॒शम् । प्रेति॑ । अ॒जान॑न् । अ॒ग्निना॑ ।
दक्षि॒णा । सो॒मे॒न । प्र॒ती॒चीम् । स॒वि॒त्रा । उ॒दी॒चीम् । अ॒दि॒त्या ।

ऊ॒र्ध्वा॒म् । प॒थ्या॒म् । स्व॒स्ति॒म् । य॒ज॒ति॒ । प्रा॒ची॒म् । ए॒व । तया॑ ।
दि॒श॒म् । प्रे॑ति । जा॒ना॒ति॒ । प॒थ्या॒म् । स्व॒स्ति॒म् । इ॒ष्ट्वा ।
अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॒-सो॒मौ॑ । य॒ज॒ति॒ । चक्षु॑षी इति । वै । ए॒ते॒ इति॑ ।
य॒ज्ञ॒स्य॑ । यत् । अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॒-सो॒मौ॑ । ता॒भ्या॒म् । ए॒व ।
अ॒न्वि॒ति॑ । प॒श्य॒ति॒ । 35 (50)

6.1.5.3

-त्य॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒ष्ट्वा स॒वि॒तारं॑ य॒ज॒ति॒ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त ए॒वानु॑ प॒श्य॒ति॒
स॒वि॒तार॑मि॒ष्ट्वाऽदि॑तिं य॒ज॒ती॒यं वा॑ अ॒दि॒ति॒र॒स्या॒मे॒व प्र॒ति॒ष्ठा॒यानु॑
प॒श्य॒त्य॒दि॒ति॒मि॒ष्ट्वा मा॒रु॒ती॒मृ॒च॒म॒न्वा॒ह म॒रु॒तो॒ वै दे॒वा॒नां वि॒शो॑
दे॒व॒वि॒शां ख॒लु वै क॒ल्प॒मा॒नं म॒नु॒ष्य॒वि॒श॒म॒नु क॒ल्प॒ते यन्
मा॒रु॒ती॒मृ॒च॒म॒न्वा॒ह वि॒शां क॒ल्प॒त्यै ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो व॒द॒न्ति
प्र॒या॒ज॒व॒द॒न॒नू॒या॒जं प्रा॒य॒णी॒यं का॒र्य॑-म॒नू॒या॒ज॒व- [ ] 36

6.1.5.3 - Padam

अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॒-सो॒मौ॑ । इ॒ष्ट्वा । स॒वि॒तार॑म् । य॒ज॒ति॒ ।
स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त इति॑ स॒वि॒तृ॒-प्र॒सू॒तः । ए॒व । अ॒न्वि॒ति॑ । प॒श्य॒ति॒ ।

स॒वि॒ता॒र॒म् । इ॒ष्ट्वा । अ॒दि॒ति॒म् । य॒ज॒ति॒ । इ॒य॒म् । वै । अ॒दि॒तिः ।
 अ॒स्या॒म् । ए॒व । प्र॒ति॒ष्ठा॒ये॒ति॒ प्र॒ति – स्था॒य॒ । अ॒न्वि॒ति॒ । प॒श्य॒ति॒ ।
 अ॒दि॒ति॒म् । इ॒ष्ट्वा । मा॒रु॒ती॒म् । ऋ॒च॒म् । अ॒न्वि॒ति॒ । आ॒ह॒ । म॒रु॒तः ।
 वै । दे॒वा॒ना॒म् । वि॒शः । दे॒व॒वि॒श॒मि॒ति॒ दे॒व – वि॒श॒म् । ख॒लु॒ । वै ।
 क॒ल्प॒मा॒न॒म् । म॒नु॒ष्य॒वि॒श॒मि॒ति॒ म॒नु॒ष्य॒-वि॒श॒म् । अ॒न्वि॒ति॒ । क॒ल्प॒ते॒ ।
 यत् । मा॒रु॒ती॒म् । ऋ॒च॒म् । अ॒न्वा॒हे॒त्य॒नु॒-आ॒ह॒ । वि॒शाम् । क॒ल्प॒त्यै॒ ।
 ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न॒ इति॑ ब्र॒ह्म – वा॒दि॒नः । व॒द॒न्ति॒ । प्र॒या॒ज॒व॒दि॒ति॒
 प्र॒या॒ज – व॒त् । अ॒न॒नू॒या॒ज॒मि॒त्य॒न॒नु – या॒ज॒म् । प्रा॒य॒णी॒य॒मि॒ति॒
 प्र – अ॒य॒णी॒य॒म् । का॒र्य॒म् । अ॒नू॒या॒ज॒व॒दि॒त्य॒नू॒या॒ज – व॒त् । 36 (50)

6.1.5.4

द॒प्र॒या॒ज॒-मु॒द॒य॒नी॒य॒मि॒ती॒मे॒ वै प्र॒या॒जा अ॒मी अ॒नू॒या॒जाः सै॒व सा
 य॒ज्ञ॒स्य॒ स॒न्त॒ति॒स्तत्॒ तथा॒ न का॒र्य॒मा॒त्मा वै प्र॒या॒जाः प्र॒जाऽनू॒या॒जा
 यत् प्र॒या॒जा-न॒न्त॒रि॒या॒दा॒त्मा॒न॒म॒-न्त॒रि॒या॒द्-य॒द॒नू॒या॒जा-न॒न्त॒रि॒या॒त्
 प्र॒जा॒म॒न्त॒रि॒या॒द्य॒तः॒ ख॒लु॒ वै य॒ज्ञ॒स्य॒ वि॒त॒त॒स्य॒ न क्रि॒य॒ते॒ तद॒नु॒

य॒ज्ञः॑ प॒रा भ॒वति॑ य॒ज्ञं प॒राभ॒वन्तं॑ य॒जमा॒नोऽनु॑ – [ ] 37

6.1.5.4 - Padam

अ॒प्र॒या॒ज॒मि॒त्य॒प्र – या॒ज॒म् । उ॒द॒य॒नी॒य॒मि॒त्यु॒त् – अ॒य॒नी॒य॒म् । इति॑ ।
इ॒मे । वै । प्र॒या॒जा इति॑ प्र – या॒जाः । अ॒मी इति॑ । अ॒नू॒या॒जा
इ॒त्य॒नु – या॒जाः । सा । ए॒व । सा । य॒ज्ञ॒स्य॑ । स॒न्त॒ति॒रिति॑
सं – त॒तिः । तत् । त॒था । न । का॒र्य॒म् । आ॒त्मा । वै । प्र॒या॒जा इति॑
प्र – या॒जाः । प्र॒जेति॑ प्र – जा । अ॒नू॒या॒जा इ॒त्य॒नु-या॒जाः । यत् ।
प्र॒या॒जा॒नि॒ति प्र-या॒जान् । अ॒न्त॒रि॒या॒दि॒त्य॒न्तः – इ॒यात् । आ॒त्मा॒न॒म् ।
अ॒न्तः । इ॒यात् । यत् । अ॒नू॒या॒जा॒नि॒त्य॒नु – या॒जान् ।
अ॒न्त॒रि॒या॒दि॒त्य॒न्तः – इ॒यात् । प्र॒जा॒मि॒ति प्र-जा॒म् । अ॒न्तः । इ॒यात् ।
य॒तः । ख॒लु । वै । य॒ज्ञ॒स्य॑ । वि॒त॒त॒स्येति॑ वि-त॒त॒स्य॑ । न । क्रि॒य॒ते ।
तत् । अ॒न्वि॒ति । य॒ज्ञः । प॒रेति॑ । भ॒वति॑ । य॒ज्ञ॒म् ।
प॒राभ॒वन्त॑मि॒ति प॒रा – भ॒वन्त॑म् । य॒जमा॒नः । अनु॑ । 37 (50)

6.1.5.5

परा॑ भवति॑ प्रयाज॑वदे॒वा-नू॒याज॑वत् प्रायणी॑यं कार्यं॑
 प्रयाज॑वदनू॒याज॑व-दुदयनी॑यं नाऽऽ*त्मानमन्तरे॑ति न प्रजां॑ न
 यज्ञः॑ परा॑भवति॑ न यज॑मानः प्रायणी॑यस्य निष्का॑स उदयनी॑यमभि
 निर्व॑पति सैव सा यज्ञ॑स्य सन्तति॑र्याः प्रायणी॑यस्य याज्या॑ यत् ता
 उदयनी॑यस्य याज्याः॑ कुर्यात् परा॑ङमुं लो॒कमा रो॑हेत् प्रमा॑युकः
 स्याद्वाः॑ प्रायणी॑यस्य पुरोऽनु॑वाक्यास्ता ( ) उदयनी॑यस्य याज्याः॑
 करोत्य॑स्मिन्ने॒व लो॒के प्रति॑ तिष्ठति । 38

6.1.5.5 - Padam

परे॑ति । भवति॑ । प्रयाज॑वदिति॑ प्रयाज - वत् । ए॒व ।
 अनू॒याज॑वदित्यनू॒याज - वत् । प्रायणी॑यमिति॑ प्र - अ॒यनी॑यम् ।
 कार्य॑म् । प्रयाज॑वदिति॑ प्रयाज - वत् । अनू॒याज॑वदित्यनू॒याज-वत् ।
 उदयनी॑यमित्युत्-अ॒यनी॑यम् । न । आ॒त्मान॑म् । अन्तरे॑तीत्यन्तः-ए॒ति ।
 न । प्र॒जामि॑ति प्र - जा॒म् । न । यज्ञः॑ । परा॑भवतीति॑ परा - भवति॑ ।
 न । यज॑मानः । प्रायणी॑यस्येति॑ प्र - अ॒यनी॑यस्य । निष्का॑से ।

उदयनीयमित्युत् – अयनीयम् । अभि । निरिति । वपति । सा । एव ।
 सा । यज्ञस्य । सन्ततिरिति सं – ततिः । याः ।
 प्रायणीयस्येति प्र – अयनीयस्य । याज्याः । यत् । ताः ।
 उदयनीयस्येत्युत् – अयनीयस्य । याज्याः । कुर्यात् । पराङ् । अमुम् ।
 लोकम् । एति । रोहेत् । प्रमायुक इति प्र – मायुकः । स्यात् । याः ।
 प्रायणीयस्येति प्र – अयनीयस्य । पुरोनुवाक्या इति
 पुरः – अनुवाक्याः । ताः ( ) । उदयनीयस्येत्युत् – अयनीयस्य ।
 याज्याः । करोति । अस्मिन् । एव । लोके । प्रतीति ।
 तिष्ठति । 38 (58) (प्रज्ञात्यै – पश्यत्य – नूयाजव – द्यजमानोऽनु –
 पुरोनुवाक्यास्ता – अष्टौ च) (A5)

6.1.6.1

कद्रूश्च वै सुपर्णी चाऽऽत्मरूपयोरस्पर्धेतां सा कद्रूः
 सुपर्णीमजयत् साऽब्रवीत् तृतीयस्यामितो दिवि सोमस्तमा हर
 तेनाऽऽत्मानं निष्क्रीणीष्वेतीयं वै कद्रूसौ सुपर्णी छन्दांसि

सौ॒पर्णे॒याः सा॒ब्र॒वी॒दस्मै॑ वै पि॒तरौ॑ पु॒त्रान् बिभ्रि॑त-स्तृ॒तीय॑स्यामि॒तो
दि॒वि सोम॑स्त॒मा हर॑ तेनाऽऽ*त्मा॒नं निष्क्री॑णीष्वे- [ ] 39

6.1.6.1 - Padam

क॒द्रूः । च । वै । सु॒पर्णी॑ति सु - पर्णी । च ।
आ॒त्म॒रूप॑यो॒रित्या॑त्म - रूप॑योः । अ॒स्प॒र्धे॒ताम् । सा । क॒द्रूः ।
सु॒पर्णी॑मि॒ति सु-पर्णी॑म् । अ॒ज॒यत् । सा । अ॒ब्र॒वीत् । तृ॒तीय॑स्याम् ।
इ॒तः । दि॒वि । सोमः॑ । तम् । ए॒ति । हर॑ । तेन॑ । आ॒त्मा॒नम् ।
नि॒रि॒ति । क्री॑णीष्व । इ॒ति । इ॒यम् । वै । क॒द्रूः । अ॒सौ । सु॒पर्णी॑ति
सु-पर्णी॑ । छ॒न्दा॒सि । सौ॒पर्णे॒याः । सा । अ॒ब्र॒वीत् । अ॒स्मै । वै ।
पि॒तरौ॑ । पु॒त्रान् । बिभ्र॑तः । तृ॒तीय॑स्याम् । इ॒तः । दि॒वि । सोमः॑ ।
तम् । ए॒ति । हर॑ । तेन॑ । आ॒त्मा॒नम् । नि॒रि॒ति । क्री॑णीष्व । 39 (50)

6.1.6.2

ति॒ मा क॒द्रू॒रवो॑च॒दिति॑ जग॒त्युद॑प॒त-च॑तु॒र्द॒शाक्ष॑रा स॒ती सा ऽप्रा॑प्य
न्य॒व॒र्त॒त तस्यै॑ द्वे अ॒क्षरे॑ अमी॒येता॑ सा प॒शुभि॑श्च दी॒क्षया॑
चाऽग॑च्छत् तस्मा॒ज्ज॒गती॑ छ॒न्द॒सां प॒श॒व्य॒त॒मा तस्मा॑त् प॒शुम॑न्तं

दी॒क्षो॑प॒ नम॑ति त्रि॒ष्टु॒गु॒द॒प॒त॒त् त्रयो॑द॒शाक्ष॑रा सती सा ऽप्रा॒प्य॑
न्यव॑र्त॒त तस्यै॑ द्वे अ॒क्षरे॑ अमी॒येता॑ सा दक्षि॒णाभिश्च॑ – [ ] 40

6.1.6.2 - Padam

इति॑ । मा । क॒द्रूः । अ॒वो॒च॒त् । इति॑ । जग॑ती । उ॒दि॒ति॑ । अ॒प॒त॒त् ।
चतु॑र्द॒शाक्ष॑रेति चतु॑र्द॒श – अक्ष॑रा । सती । सा ।
अप्रा॒प्ये॒त्यप्र॑ – आ॒प्य । नी॒ति॑ । अ॒व॒र्त॒त । तस्यै॑ । द्वे इति॑ । अ॒क्षरे॑
इति॑ । अमी॒येता॑म् । सा । प॒शुभि॑रिति प॒शु – भिः । च । दी॒क्षया॑ ।
च । एति॑ । अ॒गच्छ॑त् । तस्मा॑त् । जग॑ती । छन्द॑साम् । प॒शव्य॑तमेति॑
प॒शव्य॑ – तमा॑ । तस्मा॑त् । प॒शुम॑न्तमिति॑ प॒शु – म॑न्तम् । दी॒क्षा ।
उ॒पेति॑ । नम॑ति । त्रि॒ष्टुक् । उ॒दि॒ति॑ । अ॒प॒त॒त् । त्रयो॑द॒शाक्ष॑रेति
त्रयो॑द॒श – अक्ष॑रा । सती । सा । अप्रा॒प्ये॒त्यप्र॑ – आ॒प्य । नी॒ति॑ ।
अ॒व॒र्त॒त । तस्यै॑ । द्वे इति॑ । अ॒क्षरे॑ इति॑ । अमी॒येता॑म् । सा ।
दक्षि॒णाभिः॑ । च । 40 (50)

6.1.6.3

तप॑सा चा॒गच्छ॑त् तस्मा॑त् त्रि॒ष्टुभो॑ लो॒के मा॒ध्यन्दि॑ने स॒वने॑ दक्षि॑णा
नी॒यन्त॑ ए॒तत् खलु॑ वाव॒ तप॑ इ॒त्याहु॑र्यः स्वं द॒दाती॑ति
गा॒यत्र्यु॑द॒पत॑च्चतु॒रक्ष॑रा स॒त्यज॑या ज्यो॒तिषा॑ तम॒स्या अ॒जाभ्य॑रुन्ध
तद॒जाया॑ अज॒त्वञ् सा॒ सोमं॑ चा॒ह॒रच्च॑त्वारि॒ चाक्ष॑राणि सा॒ष्टाक्ष॑रा
सम॑पद्यत ब्रह्म॒वादि॑नो वदन्ति- [ ] 41

6.1.6.3 - Padam

तप॑सा । च । ए॒ति । अ॒गच्छ॑त् । तस्मा॑त् । त्रि॒ष्टुभः॑ । लो॒के ।
मा॒ध्यन्दि॑ने । स॒वने॑ । दक्षि॑णाः । नी॒यन्ते॑ । ए॒तत् । खलु॑ । वाव ।
तपः॑ । इति॑ । आ॒हुः । यः । स्वम् । द॒दाति॑ । इति॑ । गा॒यत्री । उ॒दिति॑ ।
अ॒पत॑त् । चतु॒रक्ष॑रेति॒ चतुः॑ – अ॒क्षरा॑ । स॒ती । अ॒जया॑ । ज्यो॒तिषा॑ ।
तम् । अ॒स्यै । अ॒जा । अ॒भीति॑ । अ॒रुन्ध॑ । तत् । अ॒जायाः॑ ।
अ॒जत्व॑मित्यज-त्वम् । सा । सोमम् । च । ए॒ति । अ॒हरत् । च॒त्वारि॑ ।
च । अ॒क्षरा॑णि । सा । अ॒ष्टाक्ष॑रेत्यष्टा – अ॒क्षरा॑ । समि॑ति । अ॒पद्य॑त ।
ब्रह्म॒वादि॑न इति॑ ब्रह्म – वा॒दिनः॑ । वद॑न्ति । 41 (50)

6.1.6.4

कस्मात् सत्याद्-गायत्री कनिष्ठा छन्दसां सती यज्ञमुखं परीयायेति
यदेवादः सोममाऽहरत् तस्माद्-यज्ञमुखं पर्येत् तस्मात् तेजस्विनीतमा
पद्भ्यां द्वे सवने समगृह्णान् मुखेनैकं यन्मुखेन समगृह्णात्
तदधयत् तस्माद् द्वे सवने शुक्रवती प्रातः सवनं च माध्यंदिनं
च तस्मात् तृतीय सवन ऋजीषमभि षुण्वन्ति धीतमिव हि
मन्यन्त- [ ] 42

6.1.6.4 - Padam

कस्मात् । सत्यात् । गायत्री । कनिष्ठा । छन्दसाम् । सती ।
यज्ञमुखमिति यज्ञ - मुखम् । परीति । इयाय । इति । यत् । एव ।
अदः । सोमम् । एति । अहरत् । तस्मात् । यज्ञमुखमिति
यज्ञ - मुखम् । परीति । ऐत् । तस्मात् । तेजस्विनीतमेति
तेजस्विनी-तमा । पद्भ्यामिति पत्-भ्याम् । द्वे इति । सवने इति ।
समगृह्णादिति सं - अगृह्णात् । मुखेन । एकम् । यत् । मुखेन ।
समगृह्णादिति सं - अगृह्णात् । तत् । अधयत् । तस्मात् । द्वे इति ।

स॒वने॑ इति॑ । शु॒क्र॒व॒ती इति॑ शु॒क्र – व॒ती । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति॑
प्रा॒तः – स॒वनम् । च॒ । मा॒ध्य॒न्दि॒नम् । च॒ । तस्मा॑त् । तृ॒ती॒यस॒वन
इति॑ तृ॒ती॒य – स॒वने॑ । ऋ॒जी॒षम् । अ॒भी॒ति । सु॒न्व॒न्ति । धी॒तम् ।
इ॒व । हि॒ । म॒न्य॒न्ते । 42 (50)

6.1.6.5

आ॒शि॒र॒म॒व न॑यति॑ स॒शु॒क्र॒त्वा॒या॒थो सं॑ भ॒र॒त्ये॒वैन॑त् त॒
सो॒म॒मा॒हि॒य॒मा॒णं ग॑न्ध॒र्वो वि॒श्वा॒व॒सुः प॑र्य॒मु॒ष्णा॒थ् स ति॒स्रो रा॒त्रीः
प॑रि॒मु॒षि॒तोऽव॑सत् तस्मा॑त् ति॒स्रो रा॒त्रीः क्री॑तः सो॒मो व॑सति॒ ते दे॒वा
अ॒ब्रु॒व॒न्थ् स्त्री॑का॒मा वै ग॑न्ध॒र्वा स्त्रि॑या निष्क्री॒णामे॑ति॒ ते वाच॑
स्त्रि॒यमे॑कहा॒यनीं॑ कृ॒त्वा तया॑ नि॒रक्री॑णन्थ् सा रो॒हि॒द्-रू॒पं कृ॒त्वा
ग॑न्ध॒र्वेभ्यो॑ – [ ] 43

6.1.6.5 - Padam

आ॒शि॒र॒म् । अ॒वे॒ति । न॒य॒ति । स॒शु॒क्र॒त्वा॒ये॒ति स॒शु॒क्र – त्वा॒य ।
अ॒थो इति॑ । स॒मि॒ति । भ॒र॒ति । ए॒व । ए॒न॒त् । तम् । सो॒मम् ।
आ॒हि॒य॒मा॒णमि॑त्या – हि॒य॒मा॒णम् । ग॑न्ध॒र्वः ।

वि॒श्वाव॑सु॒रिति॑ वि॒श्व – व॒सुः । प॒रीति॑ । अ॒मु॒ष्णात् । सः । ति॒स्रः ।
 रा॒त्रीः॑ । परि॑मु॒षित॑ इति॒ परि – मु॒षितः॑ । अ॒व॒सत् । तस्मा॑त् । ति॒स्रः ।
 रा॒त्रीः॑ । क्री॒तः । सोमः॑ । व॒सति॑ । ते । दे॒वाः । अ॒ब्रुव॑न् । स्त्री॒कामा॑
 इति॒ स्त्री – कामाः॑ । वै । गन्ध॑र्वाः । स्त्रि॒या । नि॒रिति॑ । क्री॒णाम॑ ।
 इति॑ । ते । वाच॑म् । स्त्रि॒यम् । एक॑हायनीमित्येक – हा॒यनी॑म् ।
 कृ॒त्वा । तया॑ । नि॒रिति॑ । अ॒क्री॒णन् । सा । रो॒हित् । रू॒पम् । कृ॒त्वा ।
 गन्ध॑र्वेभ्यः । 43 (50)

6.1.6.6

ऽप॒क्रम्या॑तिष्ठत् तद्-रो॒हितो॑ जन्म ते दे॒वा अ॒ब्रुव॑न्नप॒ युष्म॑द॒क्रमी –
 न्नास्मानु॑-पाव॒र्तते॑ वि ह्व॒याम॑हा इति॒ ब्रह्म॑ गन्ध॑र्वा अ॒वद॑न्नगा॒यन् दे॒वाः
 सा दे॒वान् गा॑यत उ॒पाव॑र्तत तस्मा॑द्-गा॒यन्तः॑ स्त्रि॒यः का॑मयन्ते
 का॒मुका॑ ए॒नः॑ स्त्रि॒यो भ॑वन्ति य एवं वि॒दाथो॑ य एवं वि॒द्वानपि॑
 ज॒न्येषु॑ भ॒वति॑ तेभ्य ए॒व द॑दत्यु॒त यद्-ब॒हुत॑या – [ ] 44

6.1.6.6 - Padam

अप॒क्रम्ये॑त्यप – क्र॒म्य॑ । अति॑ष्ठत् । तत् । रो॒हि॒तः॑ । जन्म॑ । ते ।
दे॒वाः । अब्रु॑वन् । अपे॑ति । यु॒ष्मत् । अक्र॑मीत् । न । अस्मा॑न् ।
उपा॑वर्तत इत्युप – आ॑वर्तते । वी॒ति॑ । ह॒याम॑है । इति॑ । ब्र॒ह्म॑ ।
गन्ध॑र्वाः । अव॑दन् । अगा॑यन् । दे॒वाः । सा । दे॒वान् । गा॑यतः ।
उपा॑वर्ततेत्युप-आ॑वर्तत । तस्मा॑त् । गा॑यन्तम् । स्त्रि॒यः । का॒मय॑न्ते ।
का॒मु॒काः । ए॒नम् । स्त्रि॒यः । भव॑न्ति । यः । ए॒वम् । वे॒द॑ । अथो॑ इति॑ ।
यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । अपी॑ति । ज॒न्येषु॑ । भव॑ति । ते॒भ्यः । ए॒व ।
द॒दति॑ । उ॒त । यत् । ब॒हु॒तया॑ इति॑ ब॒हु – तयाः॑ । 44 (50)

6.1.6.7

भव॑न्त्येक॒हाय॑न्या क्री॒णाति॑ वाचै॒वैनं॑ ५ सर्व॑या क्री॒णाति॑ तस्मा॑देक॒हाय॑ना
मनु॑ष्या वाचं॑ व॒दन्त्य॑कू॒टया॑ ऽकर्ण॑या ऽका॒णया॑श्लो॒णया॑ ऽस॒प्तश॑फया
क्री॒णाति॑ सर्व॑यै॒वैनं॑ क्री॒णाति॑ यच्छ्वे॒तया॑ क्री॒णीयाद्-दु॒श्च॒र्मा यज॑मानः
स्या॑द्यत् कृ॒ष्णया॑-ऽनु॒स्तर॑णी स्यात् प्र॒मायु॑को यज॑मानः स्या॑द्यद्
द्वि॒रूप॑या वा॒त्रघ्नी॑ स्या॑त् स वा॒ऽन्यं जि॑नीयात् तं वा॒ऽन्यो

जिनीयादरुणया पिङ्गाक्ष्या ( ) क्रीणात्येतद्वै सोमस्य रूपं स्वयैवैनं
देवतया क्रीणाति । 45

6.1.6.7 - Padam

भवन्ति । एकहायन्येत्येक – हायन्या । क्रीणाति । वाचा । एव ।
एनम् । सर्वया । क्रीणाति । तस्मात् । एकहायना इत्येक-हायनाः ।
मनुष्याः । वाचम् । वदन्ति । अकूटया । अकर्णया । अकाणया ।
अश्लोणया । असप्तशफयेत्यसप्त – शफया । क्रीणाति । सर्वया ।
एव । एनम् । क्रीणाति । यत् । श्वेतया । क्रीणीयात् । दुश्चर्मैति
दुः – चर्मा । यजमानः । स्यात् । यत् । कृष्णया ।
अनुस्तरणीत्यनु – स्तरणी । स्यात् । प्रमायुक इति प्र – मायुकः ।
यजमानः । स्यात् । यत् । द्विरूपयेति द्वि – रूपया । वात्रघ्नीति
वात्र – घ्नी । स्यात् । सः । वा । अन्यम् । जिनीयात् । तम् । वा ।
अन्यः । जिनीयात् । अरुणया । पिङ्गाक्ष्येति पिङ्ग – अक्ष्या ( ) ।

क्री॒णा॒ति॒ । ए॒तत् । वै । सोम॑स्य । रू॒पम् । स्वया॑ ॥ ए॒व । ए॒नम् ।

दे॒वत॑या । क्री॒णा॒ति॒ । 45 (60) (निष्क्री॑णीष्व – दक्षि॑णाभिश्च – वद॑न्ति
– मन्य॑न्ते-गन्ध॑र्वेभ्यो-ब॒हु॒त॒याः-पि॒ङ्गाक्ष्या॑-द॒श॑ च) (A6)

6.1.7.1

तद्वि॑रण्यम॒भवत् तस्मा॑द॒द्भ्यो॑ हि॒रण्यं पु॑नन्ति ब्र॒ह्मवा॑दिनो॑ वद॑न्ति
कस्मा॑त् स॒त्याद॑नस्थि॒केन॑ प्र॒जाः प्र॑वीयन्ते ऽस्थ॒न्वती॑र्जायन्त इति॑
यद्वि॑रण्यं घृ॒तेऽव॑धाय जु॒होति॑ तस्मा॑द॒नस्थि॒केन॑ प्र॒जाः प्र॑ वीयन्ते
ऽस्थ॒न्वती॑र्जायन्त ए॒तद्वा अ॒ग्नेः प्रि॒यं धाम॑ यद्-घृ॒तं तेजो॑
हि॒रण्यमि॑यन्ते शु॒क्र त॒नूरि॑दं वर्च॑ इत्या॒ह स॑ते॒जस॑मे॒वैन॑
सत॑नुं- [ ] 46

6.1.7.1 - Padam

तत् । हि॒रण्यम् । अ॒भवत् । तस्मा॑त् । अ॒द्भ्य इत्य॑त् – भ्यः ।
हि॒रण्यम् । पु॑नन्ति । ब्र॒ह्मवा॑दिन इति॑ ब्र॒ह्म – वा॑दिनः । वद॑न्ति ।
कस्मा॑त् । स॒त्यात् । अ॒नस्थि॒केन॑ । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः ।
प्र॑वीयन्त इति॑ प्र – वी॒यन्ते । अ॒स्थ॒न्वती॑रित्य॒स्थन् – वतीः॑ ।

जा॒यन्ते॑ । इति॑ । यत् । हि॒र॒ण्य॒म् । घृ॒ते । अ॒व॒धा॒ये॒त्य॒व – धा॒य॒ ।
 जु॒होति॑ । तस्मा॑त् । अ॒न॒स्थि॒के॒न । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । प्रेति॑ ।
 वी॒यन्ते॑ । अ॒स्थ॒न्वती॑रि॒त्य॒स्थ॒न् – वतीः॑ । जा॒यन्ते॑ । ए॒तत् । वै ।
 अ॒ग्नेः । प्रि॒यम् । धा॒म॒ । यत् । घृ॒तम् । ते॒जः । हि॒र॒ण्य॒म् । इ॒यम् ।
 ते । शु॒क्र॒ । त॒नूः । इ॒दम् । वर्चः॑ । इति॑ । आ॒ह॒ । स॒ते॒ज॒स॒मि॒ति॒
 स – ते॒ज॒स॒म् । ए॒व । ए॒नम् । स॒त॒नु॒मि॒ति॒ स – त॒नुम् । 46 (50)

6.1.7.2

क॒रो॒त्य॒थो॑ सं भ॒र॒त्ये॒वैनं॑ य॒द॒ब॒द्ध॒म॒-व॒द॒ध्या॒द्-ग॒र्भाः॑ प्र॒जा॒नां॑
 प॒रा॒पा॒तु॒काः॑ स्यु॒र्ब॒द्ध॒म॒व॒ द॒धा॒ति॒ ग॒र्भा॒णां॑ धृ॒त्यै॑ नि॒ष्ट॒क॒र्यं॑ ब॒ध्ना॒ति॒
 प्र॒जा॒नां॑ प्र॒ज॒न॒ना॒य॒ वा॒ग्वा॒ ए॒षा॒ य॒थ् सो॒म॒क्र॒य॒णी॒ जूर॑सी॒त्या॒ह॒
 य॒द्धि॒ म॒न॒सा॒ ज॒व॒ते॒ तद्-वा॒चा॒ व॒द॒ति॒ धृ॒ता॒ म॒न॒से॒त्या॒ह॒ म॒न॒सा॒ हि॒
 वा॒ग्धृ॒ता॒ जु॒ष्टा॒ वि॒ष्ण॒व॒ इ॒त्या॒ह॒- [ ] 47

6.1.7.2 - Padam

क॒रो॒ति॒ । अ॒थो॒ इति॑ । स॒मि॒ति॒ । भ॒र॒ति॒ । ए॒व । ए॒नम् । यत् ।
 अ॒ब॒द्ध॒म् । अ॒व॒द॒ध्या॒दि॒त्य॒व – द॒ध्या॒त् । ग॒र्भाः॑ ।

प्र॒जानामि॑ति प्र – जाना॑म् । परा॑पातु॒का इति॑ परा॑-पातु॒काः । स्युः॑ ।
 ब॒द्धम् । अवे॑ति । दधा॑ति । गर्भा॑णाम् । धृ॒त्यै । निष्ट॑र्क्यम् । ब॒ध्नाति॑ ।
 प्र॒जानामि॑ति प्र – जाना॑म् । प्र॒जन॑नायेति प्र-जन॑नाय । वाक् । वै ।
 ए॒षा । यत् । सोम॑क्रयणीति सोम – क्रय॑णी । जूः । अ॒सि । इति॑ ।
 आ॒ह । यत् । हि । मन॑सा । जव॑ते । तत् । वा॒चा । वद॑ति । धृ॒ता ।
 मन॑सा । इति॑ । आ॒ह । मन॑सा । हि । वाक् । धृ॒ता । जु॒ष्टा । वि॒ष्णवे॑ ।
 इति॑ । आ॒ह । 47 (50)

6.1.7.3

य॒ज्ञो वै वि॒ष्णु र्य॒ज्ञायै॑वैनां जु॒ष्टां करो॑ति तस्या॑स्ते स॒त्यस॑वसः
 प्र॒सव॑ इत्या॒ह स॒वितृ॑-प्र॒सूता॑मे॒व वा॒चम॑व रुन्धे॒ काण्डे॑काण्डे॒ वै
 क्रि॒यमा॑णे य॒ज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳस॒न्त्येष॑ खलु॒ वा अ॑रक्षो॒हतः॑
 पन्था॑ योऽग्ने॑श्च सूर्य॑स्य च सूर्य॑स्य चक्षु॒रा-ऽरु॑हमग्ने॒रक्षः॑
 क॒नी॒निका॑मित्या॒ह य ए॒वारक्षो॑हतः पन्था॑स्तꣳ स॒मारो॑हति- [ ] 48

6.1.7.3 - Padam

य॒ज्ञः । वै । वि॒ष्णुः । य॒ज्ञाय॑ । ए॒व । ए॒नाम् । जु॒ष्टाम् । क॒रोति॑ ।
तस्याः॑ । ते । स॒त्यस॑वस इति स॒त्य – स॒वसः॑ । प्र॒सव॑ इति
प्र – स॒वे । इति॑ । आ॒ह । स॒वितृ॑प्रसूतामिति स॒वितृ – प्र॒सूताम् ।
ए॒व । वा॒चम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । का॒ण्डेका॒ण्ड इति॑ का॒ण्डे-का॒ण्डे ।
वै । क्रि॒यमा॑णे । य॒ज्ञम् । र॒क्षाञ्॑सि । जि॒घाञ्॑सन्ति । ए॒षः । ख॒लु ।
वै । अ॒रक्षो॑हत इत्य॒रक्षः – ह॒तः । प॒न्थाः । यः । अ॒ग्नेः । च ।
सूर्य॑स्य । च । सूर्य॑स्य । चक्षुः॑ । ए॒ति । अ॒रुह॑म् । अ॒ग्नेः । अ॒क्ष्णः ।
क॒नीनि॑काम् । इति॑ । आ॒ह । यः । ए॒व । अ॒रक्षो॑हत इत्य॒रक्षः-ह॒तः ।
प॒न्थाः । तम् । स॒मारो॑हतीति सं – आ॒रोह॑ति । 48 (50)

6.1.7.4

वा॒ग्वा ए॒षा य॒थ् सो॑मक्रयणी चि॒दसि॑ म॒नाऽसी॑त्याह शा॒स्त्येवै॑नामे॒तत्
तस्मा॑च्छि॒ष्टाः प्र॒जा जा॑यन्ते चि॒दसी॑त्याह य॒द्धि म॒नसा॑ चे॒तय॑ते
तद्-वा॒चा व॑दति म॒नाऽसी॑त्याह य॒द्धि म॒नसा॑ऽभि॒गच्छ॑ति तत् क॒रोति॑
धी॒रसी॑त्याह य॒द्धि म॒नसा॑ ध्या॒यति॑ तद्-वा॒चा- [ ] 49

6.1.7.4 - Padam

वाक् । वै । ए॒षा । यत् । सो॒म॒क्र॒य॒णी॒ति॑ सोम – क्र॒य॒णी । चि॒त् ।
अ॒सि॒ । म॒ना । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । शा॒स्ति॑ । ए॒व । ए॒ना॒म् ।
ए॒तत् । तस्मा॑त् । शि॒ष्टाः । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । जा॒य॒न्ते॑ । चि॒त् ।
अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । यत् । हि । म॒न॒सा । चे॒त॒य॒ते॑ । तत् । वा॒चा ।
व॒द॒ति॑ । म॒ना । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । यत् । हि । म॒न॒सा ।
अ॒भि॒ग॒च्छ॒तीत्य॑भि – गच्छ॑ति । तत् । क॒रो॒ति॑ । धीः । अ॒सि॒ । इति॑ ।
आ॒ह । यत् । हि । म॒न॒सा । ध्या॒य॒ति॑ । तत् । वा॒चा । 49 (50)

6.1.7.5

व॒द॒ति॑ दक्षि॒णाऽसी॒त्याह॑ दक्षि॒णा ह्ये॒षा य॒ज्ञि॒याऽसी॒त्याह॑ य॒ज्ञि॒या॒मे॒वैनां॑
क॒रो॒ति॑ क्ष॒त्रि॒यासी॒त्याह॑ क्ष॒त्रि॒या ह्ये॒षा ऽदि॒तिर॑स्यु॒भय॑तः शी॒र्ष्णी॒त्याह॑
यदे॒वाऽऽदि॒त्यः प्रा॒य॒णी॒यो य॒ज्ञा॒ना॒मादि॒त्य उ॒द॒य॒नी॒य-स्तस्मा॑दे॒वमा॑ह
यद॒ब॒द्धा स्या॑द॒य॒ता स्या॑द्यत् प॒दि॒ब॒द्धा-ऽनु॒स्तर॑णी स्यात् प्र॒मा॒यु॒को
य॒ज॒मा॒नः स्या॑- [ ] 50

6.1.7.5 - Padam

व॒दति॑ । दक्षि॑णा । अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । दक्षि॑णा । हि । ए॒षा ।
य॒ज्ञिया॑ ॥ अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । य॒ज्ञिया॑म् । ए॒व । ए॒नाम् । क॒रोति॑ ।
क्ष॒त्रिया॑ ॥ अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । क्ष॒त्रिया॑ । हि । ए॒षा । अ॒दितिः॑ ।
अ॒सि । उ॒भय॑तश्शी॒र्ष्णीत्यु॑भयतः – शी॒र्ष्णी । इति॑ । आ॒ह । यत् ।
ए॒व । आ॒दित्यः॑ । प्रा॒यणी॑य इति॑ प्र – अ॒यणी॑यः । य॒ज्ञाना॑म् ।
आ॒दित्यः॑ । उ॒दय॑नीय इत्युत् – अ॒यनी॑यः । तस्मा॑त् । ए॒वम् । आ॒ह ।
यत् । अ॒बद्धा॑ । स्यात् । अ॒यता॑ । स्यात् । यत् । प॒दिब॑द्धेति
प॒दि – ब॑द्धा । अ॒नुस्तर॑णीत्यनु – स्तर॑णी । स्यात् ।
प्र॒मायु॑क इति॑ प्र – मा॒यु॒कः । य॒ज॒मा॒नः । स्यात् । 50 (50)

6.1.7.6

–द्यत् क॑र्णगृ॒हीता॑ वा॒र्त्रघ्नी॑ स्या॒थ् स वा॒ऽन्यं जि॑नीयात् तं वा॒ऽन्यो
जि॑नीयान्मि॒त्रस्त्वा॑ प॒दि ब॑ध्ना॒त्वित्या॑ह मि॒त्रो वै शि॒वो दे॒वानां॑ तेनै॒वैनां॑
प॒दि ब॑ध्नाति पू॒षाऽध्व॑नः पा॒त्वित्या॑हेयं वै पू॒षेमा॑मे॒वास्या॑ अ॒धिपा॑म॒कः
स॒म॒ष्ट्या॑ इ॒न्द्राया॑–ध्य॒क्षाये॑त्याहेन्द्र॒मेवा॑स्या॒ अध्य॑क्षं करो – [ ] 51

6.1.7.6 - Padam

यत् । कर्ण॑गृही॒तेति॑ कर्ण॑-गृही॒ता । वार्त्र॑घ्नीति॒ वार्त्र॑ - घ्नी॒ । स्यात् ।
सः । वा । अन्यम् । जिनी॒यात् । तम् । वा । अन्यः । जिनी॒यात् ।
मित्रः । त्वा । पदि॑ । ब॒ध्नातु॑ । इति॑ । आह॑ । मित्रः । वै । शिवः ।
दे॒वानाम्॑ । तेन॑ । ए॒व । ए॒नाम् । पदि॑ । ब॒ध्नाति॑ । पू॒षा । अध्व॑नः ।
पातु॑ । इति॑ । आह॑ । इ॒यम् । वै । पू॒षा । इ॒माम् । ए॒व । अ॒स्याः ।
अधि॑पामित्यधि॑ - पाम् । अ॒कः । स॒म॒ष्ट्या॑ इति॑ सं - अ॒ष्ट्यै ।
इन्द्रा॑य । अ॒ध्य॒क्षाये॑त्यधि॑ - अ॒क्षाय॑ । इति॑ । आह॑ । इन्द्र॑म् । ए॒व ।
अ॒स्याः । अ॒ध्य॒क्ष॒मित्यधि॑ - अ॒क्षम् । क॒रोति॑ । 51 (50)

6.1.7.7

-त्यनु॑ त्वा मा॒ता म॒न्यता॑मनु॑ पि॒तेत्या॑हा-नु॑म॒तयै॑वैन॒या क्री॑णाति॒
सा दे॒वि दे॒वम॑च्छेहीत्या॑ह दे॒वी ह्ये॒षा दे॒वः सोम॑ इन्द्रा॑य
सोम॑मित्याहेन्द्रा॑य हि सोम॑ आ॒ह्रिय॑ते यदे॒तद्-य॒जुर्न॑ ब्रू॒यात् प॒राच्ये॑व
सोम॑क्रयणीयाद्-रु॒द्रस्त्वाऽऽ वर्त॑यत्वित्या॑ह रु॒द्रो वै कू॒रो- [ ] 52

6.1.7.7 - Padam

अ॒न्वि॒ति॑ । त्वा॒ । मा॒ता । म॒न्य॒ताम् । अ॒न्वि॒ति॑ । पि॒ता । इति॑ । आ॒ह ।
अ॒नु॒म॒त॒ये॒त्यनु॑ – म॒त॒या । ए॒व । ए॒न॒या । क्री॒णा॒ति॑ । सा । दे॒वि॒ ।
दे॒वम् । अ॒च्छ॑ । इ॒हि॒ । इति॑ । आ॒ह । दे॒वी॒ । हि॒ । ए॒षा । दे॒वः॑ ।
सो॒मः॑ । इ॒न्द्रा॒य॒ । सो॒मम् । इति॑ । आ॒ह । इ॒न्द्रा॒य॒ । हि॒ । सो॒मः॑ ।
आ॒हि॒य॒त॒ इत्या॑ – हि॒य॒ते॑ ॥ यत् । ए॒तत् । य॒जुः॑ । न । ब्रू॒यात् ।
प॒रा॒ची॒ । ए॒व । सो॒म॒क्र॒य॒णी॒ति॑ सो॒म – क्र॒य॒णी॒ । इ॒यात् । रु॒द्रः॑ ।
त्वा॒ । ए॒ति॑ । व॒र्त॒य॒तु॒ । इति॑ । आ॒ह । रु॒द्रः॑ । वै । क्रू॒रः॑ । 52 (50)

6.1.7.8

दे॒वा॒नां॑ त॒मे॒वा॒स्यै॑ प॒र॒स्ताद्–द॒धा॒त्या॒वृ॒त्त्यै॑ क्रू॒र॒मि॒व॒ वा ए॒तत् क॑रोति
यद्–रु॒द्र॒स्य॑ की॒र्त॒य॒ति॑ मि॒त्र॒स्य॑ प॒थे॒त्या॒ह॒ शान्त्यै॑ वा॒चा॒ वा ए॒ष वि॑
क्री॒णी॒ते॒ यः॑ सो॒म॒क्र॒य॒ण्या॑ स्व॒स्ति॒ सो॒म॒स॒खा॒ पु॒न॒रे॒हि॒ सह॑ र॒य्ये॒त्या॒ह॒
वा॒चै॒व वि॒क्री॒य॒ पु॒न॒रा॒त्म॒न् वा॒चं॑ ध॒त्ते॒ऽनु॒प॒दा॒सु॒का॒ऽस्य॑ वाग्भ॒वति॑
य॒ ए॒वं वै॒द ( ) । 53

6.1.7.8 - Padam

दे॒वाना॑म् । तम् । ए॒व । अ॒स्यै॑ । प॒रस्ता॑त् । द॒धाति॑ । आ॒वृ॒त्या
इ॒त्या – वृ॒त्यै॑ । कू॒रम् । इ॒व । वै । ए॒तत् । क॒रोति॑ । यत् । रु॒द्रस्य॑ ।
की॒र्तय॑ति । मि॒त्रस्य॑ । प॒था । इ॒ति । आ॒ह । शा॒न्त्यै॑ । वा॒चा । वै ।
ए॒षः । वी॒ति । क्री॒णीते॑ । यः । सो॒मक्र॑य॒ण्येति॑ सो॒म – क्र॑य॒ण्या ।
स्व॒स्ति । सो॒मस॑खेति॒ सोम॑ – स॒खा । पु॒नः । ए॒ति । इ॒हि । स॒ह ।
र॒य्या । इ॒ति । आ॒ह । वा॒चा । ए॒व । वि॒क्री॑येति॒ वि – क्री॑य । पु॒नः ।
आ॒त्मन् । वा॒चम् । ध॒त्ते । अ॒नुप॑दा॒सुके॑त्य॒नुप – दा॑सु॒का । अ॒स्य ।
वाक् । भ॒वति॑ । यः । ए॒वम् । वे॒द ( ) । 53 (50)

(स॒त॒नुं – वि॒ष्ण॒व इ॒त्याह॑ – स॒मा॒रो॒हति॑ – ध्या॒यति॑ तद् वा॒चा –
य॒ज॒मा॒नः स्या॑त् – क॒रोति॑ – कू॒रो – वे॒द) (A7)

6.1.8.1

षट् प॒दान्य॑नु॒ नि क्रा॑मति॒ षड॒हं वा॑ङ्नाति॒ वद॑त्यु॒त सँव॑त्स॒रस्या॑य॒ने
या॒व॒त्ये॒व वा॑क्ता॒मव॑ रु॒न्धे स॑प्त॒मे प॒दे जु॑होति॒ सप्त॑प॒दा श॑क्वरी
प॒शवः॑ श॑क्वरी॒ पशू॑ने॒वाव॑ रु॒न्धे स॑प्त॒ ग्राम्याः॑ प॒शवः॑ स॒प्ता*ऽऽ॒रण्याः॑

स॒प्त छ॒न्दा॑-स्यु॒भय॑स्या-वरु॒द्ध्यै॑ वस्व्य॑सि रु॒द्राऽसी॑त्याह

रूप॑मे॒वास्या॑ ए॒तन् म॑हि॒मानं॑- [ ] 54

6.1.8.1 - Padam

षट् । प॒दानि॑ । अनु॑ । नी॒ति । क्रा॒मति॑ । षड॑हमि॒ति षट् - अ॒हम् ।
वाक् । न । अ॒तीति॑ । व॒दति॑ । उ॒त । सँव॑त्सरस्ये॒ति सं-व॑त्सरस्य ।
अ॒यने॑ । या॒वती॑ । ए॒व । वाक् । ता॒म् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । स॒प्तमे॑ ।
प॒दे । जु॒होति॑ । स॒प्तप॑देति स॒प्त - प॒दा । श॒क्वरी॑ । प॒शवः॑ ।
श॒क्वरी॑ । प॒शून् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । स॒प्त । ग्रा॒म्याः । प॒शवः॑ ।
स॒प्त । आ॒रण्याः॑ । स॒प्त । छ॒न्दा॑सि । उ॒भय॑स्य । अ॒वरु॑द्ध्य
इ॒त्यव॑ - रु॒द्ध्यै॑ । व॒स्वी॑ । अ॒सि । रु॒द्रा । अ॒सि । इ॒ति । आ॒ह ।
रूप॑म् । ए॒व । अ॒स्याः॑ । ए॒तत् । म॑हि॒मानम्॑ । 54 (50)

6.1.8.2

ँव्या॑चष्टे बृ॒हस्प॑तिस्त्वा सु॒म्ने र॑ण्वत्त्वित्या॒ह ब्र॒ह्म वै दे॒वानां॑
बृ॒हस्प॑ति-ब्र॒ह्मणै॑वा॒स्मै प॒शून्व॑ रु॒न्धे रु॒द्रो व॑सुभि॒रा
चि॒क्रे॑त्वित्या॒हाऽऽ*वृ॑त्यै पृ॒थिव्या॑स्त्वा मूर्ध॑न्ना जिघ॑र्मि दे॒वय॑जन

इ॒त्याह॑ पृ॒थि॒व्या ह्ये॒ष मूर्धा॑ यद्-दे॒वय॑ज॒नमि॒डायाः॑ प॒द इ॒त्याहो॑ डायै
ह्येतत् प॒दं य॑त् सोम॒क्रय॑ण्यै घृ॒तव॑ति स्वाहे- [ ] 55

6.1.8.2 - Padam

व्याच॑ष्ट इति॑ वि-आच॑ष्टे । बृह॑स्पतिः । त्वा । सु॒म्ने । र॒ण्वतु॑ । इति॑ ।
आह॑ । ब्र॒ह्म । वै । दे॒वाना॑म् । बृह॑स्पतिः । ब्र॒ह्मणा॑ । ए॒व । अ॒स्मै ।
प॒शून् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । रु॒द्रः । वसु॑भिरिति॑ वसु - भिः । एति॑ ।
चि॒केतु॑ । इति॑ । आह॑ । आवृ॑त्या इ॒त्या - वृ॒त्त्यै । पृ॒थि॒व्याः । त्वा ।
मूर्ध॑न् । एति॑ । जि॒घर्मि॑ । दे॒वय॑ज॒न इति॑ दे॒व-य॑जने । इति॑ । आह॑ ।
पृ॒थि॒व्याः । हि । ए॒षः । मूर्धा॑ । यत् । दे॒वय॑ज॒नमि॒ति दे॒व - य॑जनम् ।
इ॒डायाः॑ । प॒दे । इति॑ । आह॑ । इ॒डायै॑ । हि । ए॒तत् । प॒दम् । यत् ।
सोम॒क्रय॑ण्या इति॑ सोम - क्रय॑ण्यै । घृ॒तव॑तीति॑ घृ॒त-व॑ति ।
स्वाहा॑ । 55 (50)

6.1.8.3

-त्याह॑ यदे॒वास्यै॑ प॒दाद्-घृ॒तम॑पीड्यत॑ तस्मा॑दे॒वमा॑ह
यद॑ध्व॒र्युर॒न॒ग्नावा॑हुतिं जुहु॒याद॑न्धोऽध्व॒र्युः स्याद्-र॒क्षा॑सि

य॒ज्ञ॒ꣳ ह॒न्यु॒र्.हि॒रण्य॒मु॒पा॒स्य॒ जु॒हो॒त्य॒ग्नि॒व॒त्ये॒व जु॒हो॒ति॒ नान्धो॑ऽध्व॒र्यु॒
भ॒व॒ति॒ न य॒ज्ञ॒ꣳ र॒क्षा॒ꣳसि॒ घ्न॒न्ति॒ का॒ण्डे॑का॒ण्डे॑ वै क्रि॒य॒मा॒णे य॒ज्ञ॒ꣳ
र॒क्षा॒ꣳसि॒ जिघा॑ꣳस॒न्ति॒ परि॑लि॒खित॑ꣳ र॒क्षः॑ परि॑लि॒खिता॒ अ॒रा॒तय॑
इ॒त्या॒ह र॒क्ष॒साम॑प॒ह॒त्या- [ ] 56

6.1.8.3 - Padam

इ॒ति॒ । आ॒ह॒ । य॒त् । ए॒व । अ॒स्यै॑ । प॒दा॒त् । घृ॒तम् । अ॒पी॒ड्य॑त ।
त॒स्मा॒त् । ए॒वम् । आ॒ह॒ । य॒त् । अ॒ध्व॒र्युः॑ । अ॒न॒ग्नौ॑ ।
आ॒हु॒ति॒मि॒त्या - हु॒ति॒म् । जु॒हु॒या॒त् । अ॒न्धः॑ । अ॒ध्व॒र्युः॑ । स्या॒त् ।
र॒क्षा॒ꣳसि॒ । य॒ज्ञ॒म् । ह॒न्युः॑ । हि॒रण्य॒म् । उ॒पा॒स्ये॒त्यु॒प - अ॒स्य॑ ।
जु॒हो॒ति॒ । अ॒ग्नि॒व॒ती॒त्य॒ग्नि - व॒ति॒ । ए॒व । जु॒हो॒ति॒ । न । अ॒न्धः॑ ।
अ॒ध्व॒र्युः॑ । भ॒व॒ति॒ । न । य॒ज्ञ॒म् । र॒क्षा॒ꣳसि॒ । घ्न॒न्ति॒ । का॒ण्डे॑का॒ण्डे॑
इ॒ति॒ का॒ण्डे॑ - का॒ण्डे॑ । वै । क्रि॒य॒मा॒णे । य॒ज्ञ॒म् । र॒क्षा॒ꣳसि॒ ।
जिघा॑ꣳस॒न्ति॒ । परि॑लि॒खित॑मि॒ति॒ परि॑ - लि॒खित॑म् । र॒क्षः॑ ।

परि॑लि॒खिता॑ इति॑ परि॑ – लि॒खिताः॑ । अ॒रा॒तयः॑ । इति॑ । आ॒ह ।
रक्ष॑साम् । अ॒प॒ह॒त्या इत्य॑प – ह॒त्यै । 56 (50)

6.1.8.4

इ॒द॒म॒ह॒ꣳ रक्ष॑सो ग्री॒वा अ॒पि कृ॑न्ता॒मि यो॑ऽस्मा॒न् द्वेष्टि॑ यं च॑ व॒यं
द्विष्म॑ इत्या॒ह द्वौ॑ वा॒व पु॑रुषौ॒ यं चै॒व द्वेष्टि॑ यश्चैनं॑ द्वेष्टि॑
तयो॑रे॒वान॑न्तरा॒यं ग्री॒वाः कृ॑न्त॒ति प॑शवो॒ वै सो॑म॒क्रय॑ण्यै प॒दं
या॑व॒त्त॒मू॒तꣳ सं व॑प॒ति प॑शू॒ने॒वा॒व रु॒न्धेऽस्मै॑ रा॒य इति॑ सं
व॑प॒त्या॒त्मा॒न॒-मे॒वा॒ध्व॒र्युः- [ ] 57

6.1.8.4 - Padam

इ॒द॒म् । अ॒ह॒म् । रक्ष॑सः । ग्री॒वाः । अ॒पी॒ति । कृ॑न्ता॒मि । यः ।
अ॒स्मा॒न् । द्वेष्टि॑ । यम् । च॒ । व॒यम् । द्विष्मः॑ । इति॑ । आ॒ह । द्वौ॑ ।
वा॒व । पु॑रुषौ॒ । यम् । च॒ । ए॒व । द्वेष्टि॑ । यः । च॒ । ए॒न॒म् । द्वेष्टि॑ ।
तयोः॑ । ए॒व । अ॒न॒न्त॒रा॒य॒मि॒त्य॒न॒न्तः – आ॒य॒म् । ग्री॒वाः । कृ॑न्त॒ति ।
प॑शवः । वै । सो॒म॒क्र॒य॒ण॒या इति॑ सो॒म – क्र॒य॒ण॒यै । प॒द॒म् ।
या॑व॒त्त॒मू॒त॒मि॒ति या॑वत् – त्मू॒त॒म् । स॒मि॒ति । व॑प॒ति । प॑शू॒न् । ए॒व ।

अवे॑ति । रु॒न्धे । अ॒स्मै इति॑ । रा॒यः । इति॑ । स॒मिति॑ । व॒पति॑ ।

॥
आ॒त्मान॑म् । ए॒व । अ॒ध्वर्युः॑ । 57 (50)

6.1.8.5

प॒शुभ्यो॑ ना॒न्तरे॑ति त्वे रा॒य इति॑ यज॑मानाय प्र य॑च्छति यज॑मान ए॒व
रयि॑ं दधाति॑ तो॒ते रा॒य इति॑ प॒न्निया अ॒र्धो वा ए॒ष आ॒त्मनो॑ यत् प॒त्नी
यथा॑ गृ॒हेषु॑ नि॒धत्ते ता॒दृगे॒व तत् त्वष्टी॑मती ते स॒पेये॑त्याह॒ त्वष्टा॑ वै
प॒शूनां॑ मि॒थुना॑नाꣳ रू॒पकृ॑द्-रू॒पमे॒व प॒शुषु॑ दधा॒त्यस्मै॑ वै
लो॒काय॑ गा॒र्हप॑त्य आ धी॒यते॑ ( ) ऽमु॒ष्मा आ॒हव॑नीयो यद्-
गा॒र्हप॑त्य उ॒पव॑पेदस्मिन् लो॒के प॒शुमा॑न्त् स्याद्-यदा॒हव॑नीये
ऽमु॒ष्मिन् लो॒के प॒शुमा॑न्त् स्यादु॒भयो॑रु॒प व॑पत्यु॒भयो॑रे॒वैनं॑ लो॒कयोः॑
प॒शुम॑न्तं करोति । 58

6.1.8.5 - Padam

प॒शुभ्य॑ इति॑ प॒शु - भ्यः । न । अ॒न्तः । ए॒ति । त्वे॑ इति॑ । रा॒यः ।

इति॑ । यज॑मानाय । प्रेति॑ । य॒च्छति॑ । यज॑माने । ए॒व । रयि॑म् ।

दधा॑ति । तो॒ते । रा॒यः । इति॑ । प॒न्नियै॑ । अ॒र्धः । वै । ए॒षः । आ॒त्मनः॑ ।

यत् । पत्नी॑ । यथा॑ । गृहेषु॑ । नि॒धत्त॑ इति॒ नि – ध॒त्ते । तादृक् । ए॒व ।
तत् । त्वष्टी॑मती । ते । स॒पेय॑ । इति॒ । आ॒ह । त्वष्टा॑ । वै । प॒शूना॑म् ।
मि॒थुना॑नाम् । रू॒पकृ॑दिति॒ रू॒प – कृ॑त् । रू॒पम् । ए॒व । प॒शुषु॑ ।
द॒धाति॑ । अ॒स्मै । वै । लो॒काय॑ । गा॒र्ह॒प॒त्य इति॒ गा॒र्ह – प॒त्यः ।
ए॒ति । धी॒य॒ते ( ) । अ॒मुष्मै॑ । आ॒ह॒व॒नीय॑ इत्या॑ – ह॒व॒नीयः॑ । यत् ।
गा॒र्ह॒प॒त्य इति॒ गा॒र्ह – प॒त्ये । उ॒प॒व॒पे॒दित्यु॑प – व॒पेत् । अ॒स्मिन् ।
लो॒के । प॒शुमा॑निति॒ प॒शु – मा॑न् । स्या॒त् । यत् । आ॒ह॒व॒नीय॑
इत्या॑ – ह॒व॒नीये॑ । अ॒मुष्मि॑न् । लो॒के । प॒शुमा॑निति॒ प॒शु – मा॑न् ।
स्या॒त् । उ॒भयोः॑ । उ॒पेति॑ । व॒प॒ति । उ॒भयोः॑ । ए॒व । ए॒नम् ।
लो॒कयोः॑ । प॒शुम॑न्तमिति॒ प॒शु – म॑न्तम् । क॒रोति॑ । 58 (74)

(म॒हि॒मा॒न॒ – स्वा॒हा – ऽप॑ह॒त्या – अ॒ध्व॒र्यु – धी॒य॒ते –
च॒तुर्विं॑शतिश्च) (A8)

6.1.9.1

ब्र॒ह्म॒वादि॒नो॑ वद॒न्ति वि॒चित्यः॑ सो॒मा(३) न वि॒चित्या(३) इति॑ सो॒मो वा
ओ॒ष॒धी॒नाꣳ राजा॑ तस्मिन् यदाप॒न्नं ग्र॒सित॑मे॒वा॒स्य तद्-यद्-
वि॒चि॒नु॒याद्-यथा॑ ऽऽस्याद्ग्र॒सितं॑ नि॒ष्वि॒दति॑ तादृ॒गेव॑ तद्यन्न
वि॒चि॒नु॒याद्-यथा॑ ऽक्षन्नाप॒न्नं वि॒धा॒वति॑ तादृ॒गेव॑ तत् क्षो॒धु॒को ऽध्व॒र्युः
स्यात् क्षो॒धु॒को यज॑मानः सोम॒विक्र॑यिन्थ् सोमꣳ शो॒धये॒त्येव
ब्रू॒याद् यदी॑तरं- [ ] 59

6.1.9.1 - Padam

ब्र॒ह्म॒वादि॒न इति॑ ब्रह्म - वादि॒नः । वद॒न्ति । वि॒चित्य इति॑
वि-चित्यः । सो॒मा(३)ः । न । वि॒चित्या(३) इति॑ वि - चित्या(३)ः ।
इति॑ । सोमः । वै । ओ॒ष॒धी॒नाम् । राजा॑ । तस्मिन् । यत् ।
आप॒न्नमि॒त्या - प॒न्नम् । ग्र॒सित॑म् । ए॒व । अ॒स्य । तत् । यत् ।
वि॒चि॒नु॒यादि॑ति वि - चि॒नु॒यात् । यथा॑ । आ॒स्यात् । ग्र॒सित॑म् ।
नि॒ष्वि॒दती॑ति निः - खि॒दति॑ । तादृक् । ए॒व । तत् । यत् । न ।
वि॒चि॒नु॒यादि॑ति वि - चि॒नु॒यात् । यथा॑ । अ॒क्षन् ।

आप॑न्न॒मित्या॑ – प॒न्नम् । वि॒धाव॑तीति॒ वि – धाव॑ति । तादृक् । ए॒व ।
तत् । क्षो॑धुकः । अध्व॑र्युः । स्यात् । क्षो॑धुकः । यज॑मानः ।
सोम॑विक्रयिन्निति॒ सोम॑ – विक्र॑यिन् । सोम॑म् । शो॒धय॑ । इति॑ । ए॒व ।
ब्रू॒यात् । यदि॑ । इ॒तरम् । 59 (50)

6.1.9.2

यदी॑तरमु॒भये॑नै॒व सोम॑विक्रयिण॑ – मर्प॑यति॒ तस्मा॑त् सोम॑विक्रयी॑
क्षो॑धुको ऽरु॒णो ह॑ स्माऽऽ*हौप॑वेशिः सोम॑क्रयण॑ ए॒वाहं॑ तृतीय॑
स॒वनम॑व रुन्ध॑ इति॑ प॒शूनां॑ च॒र्मन् मिमी॑ते प॒शूने॒वाव रुन्धे॑ प॒शवो॑ हि
तृतीय॑ꣳ स॒वनं यं॑ का॒मये॑ताप॒शुः स्या॑दित्यृक्ष॒तस्तस्य॑ मिमी॑तर्क्षं॒ वा
अप॑शव्यमप॒शुरे॒व भव॑ति॒ यं का॒मये॑त प॒शुमान्थ॑ स्या – [ ] 60

6.1.9.2 - Padam

यदि॑ । इ॒तरम् । उ॒भये॑न । ए॒व । सोम॑विक्रयिणमिति॑
सोम॑ – विक्र॑यिणम् । अ॒र्पय॑ति । तस्मा॑त् ।
सोम॑विक्रयीति॒ सोम॑ – विक्र॑यी । क्षो॑धुकः । अरु॒णः । ह॑ । स्म ।
आह॑ । औप॑वेशिरित्यौप॑ – वेशिः । सोम॑क्रयण॑ इति॑ सोम॑ – क्रय॑णे ।

ए॒व । अ॒हम् । तृ॒ती॒य॒स॒व॒न॒मि॒ति॒ तृ॒ती॒य॒ – स॒व॒न॒म् । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ ।
 इ॒ति॒ । प॒शू॒ना॒म् । च॒र्म॒न् । मि॒मी॒ते॒ । प॒शू॒न् । ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ ।
 प॒श॒वः॑ । हि॒ । तृ॒ती॒य॒म् । स॒व॒न॒म् । य॒म् । का॒म॒ये॒त॒ । अ॒प॒शुः॑ ।
 स्या॒त् । इ॒ति॒ । ऋ॒क्ष॒तः॑ । त॒स्य॑ । मि॒मी॒त॒ । ऋ॒क्ष॒म् । वै । अ॒प॒श॒व्य॒म् ।
 अ॒प॒शुः॑ । ए॒व । भ॒व॒ति॒ । य॒म् । का॒म॒ये॒त॒ । प॒शु॒मा॒नि॒ति॒ प॒शु॒ – मा॒न् ।
 स्या॒त् । 60 (50)

6.1.9.3

–दि॒ति॒ लो॒म॒त॒स्त॒स्य॑ मि॒मी॒तै॒त॒द्वै॑ प॒शू॒ना॒म् रू॒प॒म् रू॒पे॒णै॒वा॒स्मै॑
 प॒शू॒न॒व॒ रु॒न्धे॒ प॒शु॒मा॒ने॒व॒ भ॒व॒त्य॒पा॒म॒न्ते॑ क्री॒णा॒ति॒ स॒र॒स॒मे॒वैनं॑
 क्री॒णा॒त्य॒–मा॒त्यो॒ऽसी॒त्या॒हा॒मै॒वैनं॑ कुरु॒ते शु॒क्र॒स्ते॒ ग्र॒ह॒ इ॒त्या॒ह शु॒क्रो॑
 ह्य॒स्य॒ ग्र॒हो॑ ऽन॒सा॒ऽच्छ॑ या॒ति॒ म॒हि॒मा॒न॒–मे॒वा॒स्या॒च्छ॑ या॒त्य॒न॒सा॒– [ ] 61

6.1.9.3 - Padam

इ॒ति॒ । लो॒म॒तः॑ । त॒स्य॑ । मि॒मी॒त॒ । ए॒त॒त् । वै । प॒शू॒ना॒म् । रू॒प॒म् ।
 रू॒पे॒ण॑ । ए॒व । अ॒स्मै॑ । प॒शू॒न् । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । प॒शु॒मा॒नि॒ति॒
 प॒शु॒ – मा॒न् । ए॒व । भ॒व॒ति॒ । अ॒पा॒म् । अ॒न्ते॑ । क्री॒णा॒ति॒ ।

सर॑समि॒ति स-र॒सम् । ए॒व । ए॒नम् । क्री॒णाति॑ । अ॒मात्यः॑ । अ॒सि ।
 इति॑ । आ॒ह । अ॒मा । ए॒व । ए॒नम् । कु॒रुते॑ । शु॒क्रः । ते॑ । ग्र॒हः ।
 इति॑ । आ॒ह । शु॒क्रः । हि । अ॒स्य । ग्र॒हः । अ॒नसा॑ । अ॒च्छ । या॒ति ।
 म॒हिमा॑नम् । ए॒व । अ॒स्य । अ॒च्छ । या॒ति । अ॒नसा॑ । 61 (50)

6.1.9.4

ऽच्छ॑ या॒ति तस्मा॑दनो॒वाह्य॑ । समे॑ जी॒वनं॑ यत्र॑ खलु॒ वा ए॒तम्
 शी॒र्ष्णा हर॑न्ति तस्मा॑च्छी॒र्षहा॑र्यं गि॒रौ जी॒वनम॑भि॒ त्यं दे॒वम्
 स॒वि॒तार॑मि॒त्यति॑-च्छ॒न्दस॑र्चा मि॒मीते॑ ऽति॒च्छन्दा॑ वै सर्वा॑णि
 छन्दा॑सि॒ सर्वे॑भि॒रेवैनं॑ छन्दा॑भि॒र्मिमी॑ते वर्ष॒म् वा ए॒षा छ॒न्दसां॑
 यदति॑च्छन्दा॒ यदति॑च्छ॒न्दस॑र्चा मि॒मीते॑ वर्ष॒मेवैनं॑ समा॒नानां॑
 करो॑त्ये॒कयै॑कयो॒थ सर्गं॑- [ ] 62

6.1.9.4 - Padam

अ॒च्छ । या॒ति । तस्मा॑त् । अ॒नो॒वाह्य॑मि॒त्यनः॑ - वा॒ह्यम् । समे॑ ।
 जी॒वनम् । यत्र॑ । खलु॒ । वै । ए॒तम् । शी॒र्ष्णा । हर॑न्ति । तस्मा॑त् ।
 शी॒र्षहा॑र्यमि॒ति शी॒र्ष-हा॑र्यम् । गि॒रौ । जी॒वनम् । अ॒भीति॑ । त्यम् ।

दे॒वम् । स॒वि॒ता॒रम् । इति॑ । अति॑च्छन्द॒सेत्यति॑ – छन्द॒सा । ऋ॒चा ।
मिमी॑ते । अति॑च्छन्दा इत्यति॑ – छन्दाः । वै । सर्वा॑णि । छन्दा॑सि ।
सर्वे॑भिः । ए॒व । ए॒नम् । छन्दो॑भिरिति॑ छन्दः-भिः । मिमी॑ते । वर्ष॑म् ।
वै । ए॒षा । छन्द॑साम् । यत् । अति॑च्छन्दा इत्यति॑ – छन्दाः । यत् ।
अति॑च्छन्द॒सेत्यति॑-छन्द॒सा । ऋ॒चा । मिमी॑ते । वर्ष॑म् । ए॒व । ए॒नम् ।
समा॑नानाम् । करो॑ति । एक॑यैकयेत्येक॑या – एक॑या ।
उ॒त्स॒र्गमि॒त्युत् – सर्ग॑म् । 62 (50)

6.1.9.5

मिमी॑ते ऽया॒तया॒मि-या॒यात॑-या॒मि॒न्यैवैनं॑ मिमी॑ते तस्मान्ना॒नावी॒र्या
अ॒ङ्गु॒लयः॑ सर्वा॑स्वङ्गु॒ष्ठमु॒प नि गृ॑ह्णाति तस्मा॑त् स॒माव॑द्ध्यो॒ऽन्याभि॑-
रङ्गु॒लिभि॑स्तस्मा॑त् सर्वा॑ अनु॒ सं च॑रति यथ् सह सर्वा॑भिर्मिमी॑त
स॒ञ्जि॒लि॒ष्टा अ॒ङ्गु॒लयो जा॒येर-त्रे॑क॒यैक॒योथ् सर्गं॑ मिमी॑ते तस्मा॑द्
विभ॑क्ता जायन्ते पञ्च॒ कृत्वो॑ यजु॒षा मिमी॑ते पञ्चा॑क्षरा पङ्क्तिः॑ पाङ्क्तो॑
यज्ञो॑ यज्ञ॒मेवा॒व रुन्धे॑ पञ्च॒ कृत्व॑स्तू॒ष्णीं- [ ] 63

6.1.9.5 - Padam

मिमी॑ते । अ॒या॒त॒या॒म॒न्याऽया॒त॒या॒म॒न्ये॒त्य॒या॒त॒या॒म॒न्या-अ॒या॒त॒या॒म॒न्या ।
ए॒व । ए॒न॒म् । मि॒मी॒ते । तस्मा॑त् । ना॒ना॒वी॒र्या इति॑ ना॒ना - वी॒र्याः ।
अ॒ङ्गु॒लयः । सर्वा॑सु । अ॒ङ्गु॒ष्ठम् । उप॑ । नी॒ति । गृ॒ह्णा॒ति । तस्मा॑त् ।
स॒मा॒व॒द्दी॒र्य इति॑ स॒मा॒व॒त्-वी॒र्यः । अ॒न्या॒भिः ।
अ॒ङ्गु॒लि॒भि॒रित्य॑ङ्गु॒लि - भिः । तस्मा॑त् । सर्वाः॑ । अ॒नु । स॒मि॒ति ।
च॒र॒ति । यत् । स॒ह । सर्वा॑भिः । मि॒मी॒त । सञ्जि॑लि॒ष्टा इति॑
सं - शि॒लि॒ष्टाः । अ॒ङ्गु॒लयः । जा॒ये॒रन् । ए॒क॒यै॒क॒ये॒त्ये॒क॒या-ए॒क॒या ।
उ॒त्स॒र्ग॒मि॒त्यु॒त् - सर्ग॑म् । मि॒मी॒ते । तस्मा॑त् । वि॒भ॒क्ता इति॑
वि - भ॒क्ताः । जा॒य॒न्ते । प॒ञ्च । कृ॒त्वः । य॒जु॒षा । मि॒मी॒ते ।
प॒ञ्चाक्ष॑रेति॒ प॒ञ्च - अ॒क्ष॒रा । प॒ङ्क्तिः । पा॒ङ्क्तिः । य॒ज्ञः । य॒ज्ञम् ।
ए॒व । अ॒वे॒ति । रु॒न्धे । प॒ञ्च । कृ॒त्वः । तू॒ष्णी॒म् । 63 (50)

6.1.9.6

-द॒श सं प॒द्य॒न्ते द॒शाक्ष॑रा वि॒राड॒न्नं वि॒राड् वि॒राजै॑वा॒न्नाद्य॑म॒व रु॒न्धे
यद् य॒जु॒षा मि॒मी॒ते भू॒तमे॑वा॒व रु॒न्धे यत् तू॒ष्णीं भ॒विष्य॑द्-यद्-वै

ता॒वाने॒व सो॒मः स्या॒द् याव॑न्तं॒ मिमी॑ते॒ यज॑मानस्यै॒व स्या॑न्नापि॒
सद॑स्यानां॒ प्रजा॑भ्यस्त्वेत्युप॒ समू॑हति॒ सद॑स्याने॒वान्वा भ॑जति॒
वास॑सोप॒ नह्य॑ति॒ सर्व॑दे॒वत्यं॑ वै – [ ] 64

6.1.9.6 - Padam

द॒श । स॒मि॒ति । प॒द्यन्ते॑ । द॒शाक्ष॑रेति॒ द॒श – अ॒क्षरा॑ । वि॒राडि॑ति॒
वि – राट् । अ॒न्नम् । वि॒राडि॑ति॒ वि – राट् । वि॒राजे॑ति॒ वि – रा॒जा ।
ए॒व । अ॒न्नाद्य॑मित्य॒न्न – अ॒द्यम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । यत् । य॒जुषा॑ ।
मिमी॑ते । भू॒तम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । यत् । तू॒ष्णीम् । भ॒विष्य॑त् ।
यत् । वै । ता॒वान् । ए॒व । सो॒मः । स्या॒त् । याव॑न्तम् । मिमी॑ते ।
यज॑मानस्य । ए॒व । स्या॒त् । न । अ॒पीति॑ । सद॑स्यानाम् ।
प्र॒जाभ्य॑ इति॒ प्र – जा॑भ्यः । त्वा । इति॑ । उप॑ । स॒मि॒ति । ऊ॒हति॑ ।
सद॑स्यान् । ए॒व । अ॒न्वाभ॑जतीत्यनु॒ – आ॑भजति । वास॑सा । उ॒पेति॑ ।
नह्य॑ति । स॒र्वदे॒वत्य॑मिति॒ सर्व – दे॒वत्यम् । वै । 64 (50)

6.1.9.7

वासः॑ सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भिः सम॑र्धयति प॒शवो॑ वै सोमः॑ प्रा॒णाय॑
त्वेत्यु॑प नह्यति प्रा॒णमे॒व प॒शुषु॑ दधाति व्या॒नाय॑ त्वेत्यनु॑ शृ॒न्थति॑
व्या॒नमे॒व प॒शुषु॑ दधाति॑ तस्मा॑त् स्व॒पन्तं॑ प्रा॒णा न ज॑हति । 65

6.1.9.7 - Padam

वासः॑ । सर्वा॑भिः । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वता॑भिः । समि॑ति । अ॒र्धय॑ति ।
प॒शवः॑ । वै । सोमः॑ । प्रा॒णाय॑ति प्र – अ॒नाय॑ । त्वा । इति॑ । उ॒पेति॑ ।
नह्य॑ति । प्रा॒णमि॑ति प्र – अ॒नम् । ए॒व । प॒शुषु॑ । दधा॑ति । व्या॒नाय॑ति
वि – अ॒नाय॑ । त्वा । इति॑ । अ॒न्वि॑ति । शृ॒न्थति॑ । व्या॒नमि॑ति
वि – अ॒नम् । ए॒व । प॒शुषु॑ । दधा॑ति । तस्मा॑त् । स्व॒पन्त॑म् ।
प्रा॒णा इति॑ प्र – अ॒नाः । न । ज॒हति॑ । 65 (33)

(इ॒तरं॑ – प॒शुमा॑न्त् स्याद् – या॒त्यन॑सो – थ्सर्गं॑ – तू॒ष्णीं॑ –
सर्व॑दे॒वत्यं॑ वै – त्रय॑स्त्रिंशच्च) (A9)

6.1.10.1

यत् कलया ते शफेन ते क्रीणानीति पणेतगो अर्घ्यं सोमं कुर्यादगो
अर्घ्यं यजमानमगो अर्घमध्वर्युं गोस्तु महिमानं नाव तिरिद् गवा ते
क्रीणानीत्येव ब्रूयाद् गो अर्घमेव सोमं करोति गो अर्घ्यं यजमानं
गो अर्घमध्वर्युं न गोर्महिमानमव तिरत्यजया क्रीणाति सतपसमेवैनं
क्रीणाति हिरण्येन क्रीणाति सशुक्रमेवै- [ ] 66

6.1.10.1 - Padam

यत् । कलया । ते । शफेन । ते । क्रीणानि । इति । पणेत ।
अगोअर्घमित्यगो – अर्घम् । सोमम् । कुर्यात् ।
अगोअर्घमित्यगो – अर्घम् । यजमानम् । अगोअर्घमित्यगो – अर्घम् ।
अध्वर्युम् । गोः । तु । महिमानम् । न । अवेति । तिरिद् । गवा । ते ।
क्रीणानि । इति । एव । ब्रूयात् । गोअर्घमिति गो – अर्घम् । एव ।
सोमम् । करोति । गोअर्घमिति गो – अर्घम् । यजमानम् ।
गोअर्घमिति गो – अर्घम् । अध्वर्युम् । न । गोः । महिमानम् ।
अवेति । तिरति । अजया । क्रीणाति । सतपसमिति स – तपसम् ।

ए॒व । ए॒न॒म् । क्री॒णा॒ति॒ । हि॒र॒ण्ये॒न॒ । क्री॒णा॒ति॒ ।

स॒शु॒क्र॒मि॒ति॒ स – शु॒क्र॒म् । ए॒व । 66 (50)

6.1.10.2

–नं॑ क्री॒णा॒ति॒ धे॒न्वा॒ क्री॒णा॒ति॒ सा॒शि॒र॒मे॒वैनं॑ क्री॒णा॒त्यृष॑भेण क्री॒णा॒ति॒
से॒न्द्र॒मे॒वैनं॑ क्री॒णा॒त्यन॑डुहा क्री॒णा॒ति॒ वहि॒र्वा॒ अन॑ड्वान् वहि॒नै॒व वहि॑
य॒ज्ञ॒स्य॑ क्री॒णा॒ति॒ मि॒थु॒नाभ्यां॑ क्री॒णा॒ति॒ मि॒थु॒नस्या॑व–रु॒द्ध्यै॒ वा॒स॒सा॒
क्री॒णा॒ति॒ सर्व॑दे॒वत्यं॑ वै वा॒सः॑ सर्वा॒भ्य ए॒वैनं॑ दे॒वता॑भ्यः क्री॒णा॒ति॒ द॒श
सं प॑द्यन्ते द॒शाक्ष॑रा वि॒राड॒न्नं वि॒राड् वि॒राजै॑वान्नाद्यमव रु॒न्धे– [ ] 67

6.1.10.2 - Padam

ए॒न॒म् । क्री॒णा॒ति॒ । धे॒न्वा॒ । क्री॒णा॒ति॒ । सा॒शि॒र॒मि॒ति॒ स – आ॒शि॒र॒म् ।

ए॒व । ए॒न॒म् । क्री॒णा॒ति॒ । ऋ॒ष॑भेण क्री॒णा॒ति॒ । से॒न्द्र॒मि॒ति॒ स–इ॒न्द्र॒म् ।

ए॒व । ए॒न॒म् । क्री॒णा॒ति॒ । अन॑डुहा क्री॒णा॒ति॒ । वहि॑ः । वै ।

अन॑ड्वान् । वहि॑ना । ए॒व । वहि॑ । य॒ज्ञ॒स्य॑ । क्री॒णा॒ति॒ ।

मि॒थु॒नाभ्या॑म् । क्री॒णा॒ति॒ । मि॒थु॒नस्या॑ । अ॒वरु॑द्ध्य इत्यव – रु॒द्ध्यै॒ ।

वा॒स॒सा॒ । क्री॒णा॒ति॒ । सर्व॑दे॒वत्यमि॑ति सर्व – दे॒वत्य॑म् । वै । वा॒सः॑ ।

सर्वा॑भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वता॑भ्यः । क्री॒णाति॑ । द॒श । समि॑ति ।
 प॒द्यन्ते॑ । द॒शाक्ष॑रेति द॒श – अक्ष॑रा । वि॒राडि॑ति वि – राट् । अ॒न्नम् ।
 वि॒राडि॑ति वि – राट् । वि॒राजे॑ति वि – राजा॑ । ए॒व ।
 अ॒न्नाद्य॑मित्य॒न्न – अद्य॑म् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । 67 (50)

6.1.10.3

तप॑सस्तनू॒रसि॑ प्र॒जाप॑तेर्वर्ण॒ इत्या॑ह प॒शुभ्य॑ ए॒व तद॑ध्वर्यु॒र्नि हु॑त
 आ॒त्मनो॑ऽना॒व्रस्का॑य गच्छति॒ श्रियं॑ प्र प॒शूना॑प्नोति य ए॒वं वैद॑ शु॒क्रं
 ते शु॒क्रेण॑ क्री॒णामी॑त्याह यथा यजु॒रेवै॑तद् दे॒वा वै ये॒न हि॒रण्ये॑न
 सो॒मम॑क्री॒णन् तद॑भीष॒हा पुन॑राऽद॒दत् को॒ हि ते॑जसा वि॒क्रेष्य॑त इति॒
 ये॒न हि॒रण्ये॑न – [ ] 68

6.1.10.3 - Padam

तप॑सः । तनूः । अ॒सि । प्र॒जाप॑तेरिति॒ प्रजा॑ – प॒तेः । वर्णः॑ । इति॑ ।
 आ॒ह । प॒शुभ्य॑ इति॒ पशु॑ – भ्यः । ए॒व । तत् । अ॒ध्वर्युः॑ । नीति॑ ।
 हु॒ते । आ॒त्मनः॑ । अ॒ना॒व्रस्का॑येत्य॒ना – व्रस्का॑य । गच्छति॒ श्रिय॑म् ।
 प्रेति॑ । प॒शून् । आ॒प्नोति॑ । यः । ए॒वम् । वैद॑ । शु॒क्रम् । ते॑ ।

शु॒क्रेण॑ । क्री॒णामि॑ । इति॑ । आ॒ह । यथा॑यजु॒रिति॑ यथा-यजुः । ए॒व ।
ए॒तत् । दे॒वाः । वै । येन॑ । हि॒रण्येन॑ । सोम॑म् । अ॒क्रीणन् । तत् ।
अ॒भीष॑हेत्य॒भि-स॒हा ॥ पुनः॑ । ए॒ति । अ॒द॒द॒त । कः । हि । तेज॑सा ।
वि॒क्रेष्य॑त इति॑ वि - क्रेष्य॑ते ॥ इति॑ । येन॑ । हि॒रण्येन॑ । 68 (50)

6.1.10.4

सोमं॑ क्रीणी॒यात् तद॑भीष॒हा पुन॑रा ददी॒त तेज॑ ए॒वाऽऽत्मन् ध॑त्तेऽस्मे
ज्योतिः॑ सोम॒विक्र॑यिणि तम॑ इत्या॒ह ज्योति॑रेव यज॒माने द॑धाति तम॒सा
सोम॒विक्र॑यिणम॒र्पय॑ति यदनु॒पग्र॑थ्य ह॒न्याद्-द॒न्दशू॒कास्ताँ॑ समाँ॑
सर्पाः॑ स्यु॒रिद॒महँ॑ सर्पा॒णां द॒न्दशू॒कानां॑ ग्री॒वा उप॑ ग्र॒थ्नामी॒त्याहा-
द॒न्दशू॒कास्ताँ॑ समाँ॑ सर्पा॑ भव॒न्ति तम॑सा सोम॒विक्र॑यिणं

वि॒ध्यति॑ स्वा॒न- [ ] 69

6.1.10.4 - Padam

सोम॑म् । क्रीणी॒यात् । तत् । अ॒भीष॑हेत्य॒भि - स॒हा ॥ पुनः॑ । ए॒ति ।
ददी॒त । तेजः॑ । ए॒व । आ॒त्मन् । ध॑त्ते । अ॒स्मे इति॑ । ज्योतिः॑ ।
सोम॒विक्र॑यिणीति॑ सोम॒-विक्र॑यिणि । तमः॑ । इति॑ । आ॒ह । ज्योतिः॑ ।

ए॒व । य॒ज॒मा॒ने । द॒धा॒ति । त॒म॒सा । सो॒म॒वि॒क्र॒यि॒ण॒मि॒ति
 सो॒म – वि॒क्र॒यि॒ण॒म् । अ॒र्प॒य॒ति । यत् । अ॒नु॒प॒ग्र॒थ्ये॒त्य॒नु॒प – ग्र॒थ्य ।
 ह॒न्यात् । द॒न्द॒शू॒काः । ता॒म् । स॒मा॒म् । सर्पाः । स्युः । इ॒द॒म् ।
 अ॒ह॒म् । सर्पा॒णाम् । द॒न्द॒शू॒का॒ना॒म् । ग्री॒वाः । उ॒पे॒ति । ग्र॒थ्ना॒मि ।
 इ॒ति । आ॒ह । अ॒द॒न्द॒शू॒काः । ता॒म् । स॒मा॒म् । सर्पाः । भ॒व॒न्ति ।
 त॒म॒सा । सो॒म॒वि॒क्र॒यि॒ण॒मि॒ति सो॒म – वि॒क्र॒यि॒ण॒म् । वि॒ध्य॒ति ।
 स्वा॒न । 69 (50)

6.1.10.5

भ्रा॒जे॒त्या॒है॒ते वा अ॒मु॒ष्मिन् लो॒के सो॒म॒म॒र॒क्षन् ते॒भ्योऽधि सो॒म॒मा॒हर॒न्
 य॒दे॒ते॒भ्यः सो॒म॒क्र॒य॒णा-न्ना॒नु॒दि॒शे॒द॒क्री॒तोऽस्य सो॒मः स्या॒न्ना॒स्यै॒ते
 ऽमु॒ष्मिन् लो॒के सो॒मं र॒क्षे॒यु॒र्य॒दे॒ते॒भ्यः सो॒म॒क्र॒य॒णान॒नु॒दि॒श॒ति
 क्री॒तोऽस्य सो॒मो भ॒वत्ये॒तेऽस्या॒मु॒ष्मिन् लो॒के सो॒मं र॒क्ष॒न्ति । 70

6.1.10.5 - Padam

भ्रा॒ज । इ॒ति । आ॒ह । ए॒ते । वै । अ॒मु॒ष्मिन् । लो॒के । सो॒मम् ।
 अ॒र॒क्षन् । ते॒भ्यः । अ॒धी॒ति । सो॒मम् । ए॒ति । अ॒हर॒न् । यत् ।

ए॒ते॒भ्यः॑ । सो॒म॒क्रय॑णा॒निति॑ सो॒म – क्रय॑णान् । न ।
 अ॒नु॒दि॒शे॒दित्य॑नु – दि॒शेत् । अ॒क्री॑तः । अ॒स्य । सो॒मः । स्यात् । न ।
 अ॒स्य । ए॒ते । अ॒मुष्मि॑न् । लो॒के । सो॒मम् । र॒क्षे॒युः । यत् । ए॒ते॒भ्यः॑ ।
 सो॒म॒क्रय॑णा॒निति॑ सो॒म – क्रय॑णान् । अ॒नु॒दि॒शती॑त्यनु – दि॒शति॑ ।
 क्री॑तः । अ॒स्य । सो॒मः । भ॒वति॑ । ए॒ते । अ॒स्य । अ॒मुष्मि॑न् ।
 लो॒के । सो॒मम् । र॒क्षन्ति॑ । 70 (44) (स॒शु॒क्रमे॒व – रु॒न्ध – इति॑ ये॒न
 हि॒रण्ये॑न – स्वा॒न – चतु॑श्च॒त्वारि॑ञ्च) (A10)

6.1.11.1

वा॒रु॒णो वै क्री॑तः सो॒म उप॑न॒द्धो मि॒त्रो न ए॒हि सु॑मि॒त्रधा॑ इत्या॒ह
 शा॒न्त्या इन्द्र॑स्यो॒रुमा॑ वि॒श दक्षि॑णमि॒त्याह॑ दे॒वा वै यञ् सो॒मम॑क्री॒णन्
 तमिन्द्र॑स्यो॒रौ दक्षि॑ण आ ऽसा॒दय॑न्नेष खलु॒ वा ए॒तर्हीन्द्रो॑ यो यज॑ते
 तस्मा॑दे॒वमा॒होदा॑युषा स्वा॒युषे॑त्या॒ह दे॒वता॑ ए॒वा-न्वा॑र॒भ्योत्- [ ] 71

6.1.11.1 - Padam

वा॒रु॒णः । वै । क्री॑तः । सो॒मः । उप॑न॒द्ध इत्यु॑प-न॒द्धः । मि॒त्रः । नः ।
 ए॒ति । इ॒हि । सु॑मि॒त्रधा॑ इति॑ सु॒मि॒त्र – धाः । इति॑ । आ॒ह । शा॒न्त्यै॑ ।

इन्द्र॑स्य । ऊ॒रुम् । ए॒ति । वि॒श । दक्षि॑णम् । इति॑ । आ॒ह । दे॒वाः ।
 वै । यम् । सोम॑म् । अ॒क्री॑णन् । तम् । इन्द्र॑स्य । ऊ॒रौ । दक्षि॑णे ।
 ए॒ति । अ॒सा॒दय॑न् । ए॒षः । ख॒लु । वै । ए॒तर्हि॑ । इन्द्रः॑ । यः ।
 यज॑ते । तस्मा॑त् । ए॒वम् । आ॒ह । उ॒दि॒ति । आ॒यु॒षा ।
 स्वा॒यु॒षेति॑ सु – आ॒यु॒षा । इति॑ । आ॒ह । दे॒वताः॑ । ए॒व ।
 अ॒न्वा॒रभ्ये॑त्यनु – आ॒रभ्य॑ । उ॒दि॒ति । 71 (50)

6.1.11.2

तिष्ठ॑त्यु-र्व॒न्तरि॑क्ष-म॒न्विही॑त्याहा-न्तरि॑क्षदे॒वत्यो॑(१) ह्ये॒तर्हि॑
 सोमो॑ऽदि॒त्याः स॒दोऽस्य॑दि॒त्याः स॒द आ॒ सी॒दे॒त्याह॑ यथा॒यजु॑रे॒वैतद् द्वि॑
 वा ए॒नमे॑त॒दर्ध॑यति यद् वा॒रुण॑ꣳ स॒न्तं मै॒त्रं क॑रोति
 वा॒रुण्य॑र्चाऽऽ सा॒दय॑ति स्वयै॒वैनं॑ दे॒वतया॑ स॒मर्ध॑यति वा॒ससा॑
 पर्या॑न॒ह्यति॑ स॒र्वदे॒वत्यं॑ वै वा॒सः स॒र्वाभि॑रे॒वै- [ ] 72

6.1.11.2 - Padam

तिष्ठति । उरु । अन्तरिक्षम् । अन्विति । इहि । इति । आह ।
अन्तरिक्षदेवत्य इत्यन्तरिक्ष – देवत्यः । हि । एतर्हि । सोमः ।
अदित्याः । सदः । असि । अदित्याः । सदः । एति । सीद । इति ।
आह । यथायजुरिति यथा-यजुः । एव । एतत् । वीति । वै । एनम् ।
एतत् । अर्धयति । यत् । वारुणम् । सन्तम् । मैत्रम् । करोति ।
वारुण्या । ऋचा । एति । सादयति । स्वया । एव । एनम् । देवतया ।
समिति । अर्धयति । वाससा । पर्यान्ह्यतीति परि – आन्ह्यति ।
सर्वदेवत्यमिति सर्व – देवत्यम् । वै । वासः । सर्वाभिः ।

एव । 72 (50)

6.1.11.3

–नं देवताभिः समर्धयत्यथो रक्षसामपहत्यै वनेषु व्यन्तरिक्षं
ततानेत्याह वनेषु हि व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वथस्वित्याह वाज७
ह्यर्वथ्सु पयो अघ्नियास्वित्याह पयो ह्यघ्नियासु हथ्सु क्रतुमित्याह
हथ्सु हि क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निमित्याह वरुणो हि विक्ष्वग्निं

दिवि॑ सूर्य॑- [ ] 73

6.1.11.3 - Padam

ए॒नम् । दे॒वता॑भिः । समि॑ति । अ॒र्धय॑ति । अथो॑ इति॑ । रक्ष॑साम् ।
अप॑हत्या इत्य॑प-ह॒त्यै । वने॑षु । वी॑ति । अ॒न्तरि॑क्षम् । त॒तान॑ । इति॑ ।
आ॒ह । वने॑षु । हि । वी॑ति । अ॒न्तरि॑क्षम् । त॒तान॑ । वा॒जम् ।
अ॒र्व॒थि॒स्व॒त्य॒र्वत् - सु॒ । इति॑ । आ॒ह । वा॒जम् । हि ।
अ॒र्व॒थि॒स्व॒त्य॒र्वत् - सु॒ । प॒यः । अ॒घ्निया॑सु । इति॑ । आ॒ह । प॒यः ।
हि । अ॒घ्निया॑सु । ह॒थि॒स्व॒ति ह॒त् - सु॒ । क्र॒तुम् । इति॑ । आ॒ह ।
ह॒थि॒स्व॒ति ह॒त्-सु॒ । हि । क्र॒तुम् । व॒रुणः॑ । वि॒क्षु । अ॒ग्निम् । इति॑ ।
आ॒ह । व॒रुणः॑ । हि । वि॒क्षु । अ॒ग्निम् । दि॒वि । सूर्य॑म् । 73 (50)

6.1.11.4

मि॒त्याह॑ दि॒वि हि सूर्य॑ꣳ सोम॑म॒द्रावि॑त्याह॑ ग्रा॒वा॒णो वा अ॒द्र॒य॒स्तेषु॑
वा ए॒ष सोमं॑ द॒धाति॑ यो य॒जते॑ तस्मा॑दे॒वमा॒हो॒दु॒ त्यं जा॑तवे॒दस॒मिति॑
सौ॒र्य॒र्चा कृ॑ष्णा॒जिनं॑ प्र॒त्यान॑ह्यति॒ रक्ष॑साम॒पह॑त्या उ॒स्रावे॑तं

धूर्॒षा॒हा॒वि॒त्या॒ह॒ य॒था॒य॒जु॒रे॒वै॒तत् प्र च्य॑वस्व भुव॒स्पत॑ इ॒त्या॒ह॒

भू॒ता॒ना॒ँ ह्ये॑ – [ ] 74

6.1.11.4 - Padam

इति॑ । आ॒ह । दि॒वि । हि । सूर्य॑म् । सोम॑म् । अ॒द्रौ । इति॑ । आ॒ह ।
ग्रा॒वा॒णः । वै । अ॒द्र॒यः । तेषु॑ । वै । ए॒षः । सोम॑म् । द॒धा॒ति । यः ।
यज॑ते । तस्मा॑त् । ए॒वम् । आ॒ह । उ॒दि॒ति । उ । त्यम् ।
जा॒त॒वे॒द॒स॒मि॒ति जा॒त – वे॒द॒स॒म् । इति॑ । सौ॒र्या । ऋ॒चा ।
कृ॒ष्णा॒जि॒न॒मि॒ति कृ॒ष्ण – अ॒जि॒नम् । प्र॒त्या॒न॒ह्य॒तीति॑ प्र॒ति–आ॒न॒ह्य॒ति ।
रक्ष॑साम् । अ॒प॒ह॒त्या इत्य॑प – ह॒त्यै । उ॒स्रौ । ए॒ति । इ॒तम् ।
धूर्॒षा॒हा॒वि॒ति धूः – सा॒हौ । इति॑ । आ॒ह । य॒था॒य॒जु॒रि॒ति
य॒था – य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । प्रेति॑ । च्य॑वस्व । भुवः॑ । प॒ते । इति॑ ।
आ॒ह । भू॒ता॒ना॒म् । हि । 74 (50)

6.1.11.5

–ष प॒तिर्वि॑श्वा॒न्य॒भि धा॒मा॒नी॒त्या॒ह वि॒श्वा॒नि ह्ये॑(1) षो॒ऽभि धा॒मा॒नि
प्र॒च्य॑व॒ते मा त्वा॑ परि॒परी॑ वि॒द॒दि॒त्या॒ह यदे॒वा॒दः सोम॑मा॒हि॒य॒माणं

गन्धर्वो विश्वावसुः पर्यमुष्णात् तस्मा-देवमाहापरिमोषाय यजमानस्य
स्वस्त्ययन्यसीत्याह यजमानस्यैवैष यज्ञस्यान्वारंभो ऽनवच्छित्यै
वरुणो वा एष यजमानमभ्यैति यत्- [ ] 75

6.1.11.5 - Padam

एषः । पतिः । विश्वानि । अभीति । धामानि । इति । आह ।
विश्वानि । हि । एषः । अभीति । धामानि । प्रच्यवत इति
प्र - च्यवते । मा । त्वा । परिपरीति परि - परी । विदत् । इति ।
आह । यत् । एव । अदः । सोमम् । आह्रियमाणमित्या-
ह्रियमाणम् । गन्धर्वः । विश्वावसुरिति विश्व - वसुः । पर्यमुष्णादिति
परि - अमुष्णात् । तस्मात् । एवम् । आह । अपरिमोषायेत्यपरि-
मोषाय । यजमानस्य । स्वस्त्ययनीति स्वस्ति - अयनी । असि ।
इति । आह । यजमानस्य । एव । एषः । यज्ञस्य । अन्वारम्भ
इत्यनु - आरम्भः । अनवच्छित्या इत्यनव - छित्यै । वरुणः । वै ।
एषः । यजमानम् । अभि । एति । एति । यत् । 75 (50)

6.1.11.6

क्री॒तः॒ सोम॑ उप॒नद्धो॑ नमो॑ मि॒त्रस्य॑ वरु॒णस्य॑ चक्ष॒स इत्या॑ह
शान्त्या॑ आ सोमं॑ वह॒न्त्यग्नि॑ना प्र॒ति तिष्ठ॑ते तौ सं॒भवन्तौ॑
यज॑मानम॒भि सं भव॑तः पु॒रा खलु॑ वावैष॑ मे॒धायाऽऽत्मान॑मारभ्य
चर॑ति यो दी॒क्षितो॑ यद॒ग्नीषो॑मीयं पशु॒माल॑भत आ॒त्मनिष्क्र॑यण
ए॒वास्य॑ स तस्मा॑त् तस्य॑ नाऽऽश्र॑यं पु॒रुषनिष्क्र॑यण इ॒व ह्यथो॑ खल्वा॒हु
( ) र॒ग्नीषो॑माभ्यां॑ वा इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑हन्निति यद॒ग्नीषो॑मीयं
पशु॒माल॑भते वा॒र्त्रघ्न॑ ए॒वास्य॑ स तस्मा॑द्-वाश्र॑यं वा॒रुण्य॑र्चा परि
चर॑ति स्वयै॒वैनं॑ दे॒वतया॑ परि चरति । 76

6.1.11.6 - Padam

क्री॒तः । सोमः॑ । उप॒नद्ध॑ इत्युप – नद्धः॑ । नमः॑ । मि॒त्रस्य॑ ।
वरु॒णस्य॑ । चक्ष॒से । इति॑ । आ॒ह । शान्त्यै॑ । एति॑ । सोम॑म् ।
वह॑न्ति । अ॒ग्निना॑ । प्र॒तीति॑ । तिष्ठ॑ते । तौ । सं॒भवन्ता॑विति
सं – भव॑न्तौ । यज॑मानम् । अ॒भि । समि॑ति । भव॑तः । पु॒रा । खलु॑ ।
वाव॑ । ए॒षः । मे॒धाय॑ । आ॒त्मान॑म् । आ॒रभ्ये॑त्या-रभ्य॑ । चर॑ति । यः ।

दीक्षितः । यत् । अग्नीषोमीयमित्यग्नी – सोमीयम् । पशुम् ।
 आलभत इत्या – लभते । आत्मनिष्क्रयण इत्यात्म – निष्क्रयणः ।
 एव । अस्य । सः । तस्मात् । तस्य । न । आशयम् । पुरुषनिष्क्रयण
 इति पुरुष – निष्क्रयणः । इव । हि । अथो इति । खलु ।
 आहुः ( ) । अग्नीषोमाभ्यामित्यग्नी – सोमाभ्याम् । वै । इन्द्रः ।
 वृत्रम् । अहन् । इति । यत् । अग्नीषोमीयमित्यग्नी – सोमीयम् ।
 पशुम् । आलभत इत्या – लभते । वार्त्रघ्न इति वार्त्र – घ्नः । एव ।
 अस्य । सः । तस्मात् । उ । आशयम् । वारुण्या । ऋचा । परीति ।
 चरति । स्वया । एव । एनम् । देवतया । परीति । चरति । 76 (77)
 (अन्वारभ्योथ – सर्वाभिरेव – सूर्य – भूतानां ह्ये – ति य –
 दाहुः – सप्तविंशतिश्च) (A11)

पद पाठे (वाक्य सहित) – षष्ठकाण्डे प्रथमः प्रश्नः

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(प्राचीनव॒शं॑ – या॒वन्त॑ – ऋ॒क्सामे॑ – वा॒ग्वै दे॒वेभ्यो॑ –
दे॒वा वै दे॒वय॑जनं – क॒द्रूश्च॑ – तद्धि॒रण्य॑ – षट् प॒दानि॑ –
ब्र॒ह्मवा॑दिनो वि॒चित्यो॑ – यत् क॒लया॑ ते – वा॒रुणो॑ वै क्री॒तः सोम॑ –
एका॒दश॑)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(प्राचीनव॒शं॑ – स्वा॒हेत्या॑ह – ये॒ऽन्तः श॑रा – ह्ये॒ष सं – तप॑सा
च – यत्कर्ण॑गृही – तेति॑ लो॒मतो॑ – वा॒रुणः॑ – षट् स॑प्ततिः)

First and Last Padam of First Prasnam of 6th Kandam

(प्राचीनव॒शं॑ – परि॑ चरति)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे षष्ठकाण्डे प्रथमः

प्रश्नः समाप्तः ॥

Details of Panchati and Padam for Kandam 6 – Prasanam 1 – TS 6.1

	Panchati	Padams
Anuvakam 1	9	448
Anuvakam 2	7	365
Anuvakam 3	8	398
Anuvakam 4	9	433
Anuvakam 5	5	258
Anuvakam 6	7	360
Anuvakam 7	8	400
Anuvakam 8	5	274
Anuvakam 9	7	333
Anuvakam 10	5	244
Anuvakam 11	6	327
Total →	76	3840

Notes:

1. Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.

२. Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in